

Sociionomen

FORSKNING: SÅ ÖVERBELASTAR SOCIALTJÄNSTEN OSS

KVALIFICERAT SOCIALT ARBETE OCH PSYKOTERAPI

#6
2021

TENDENS

Vad händer
om poliserna
flyr yrket?

BILDREPORTAGE

Ett bra familjehem
med Sofia Rapp
Sundström.

Barnombuds mannen
Elisabeth Dahlin:
”Socialsekreterarna är
vår tids hjältar.”

BARNETS
FÖRKÄMPE

Elisabeth Dahlin har arbetat
med barns rättigheter
sedan hon var tonåring.

Skyddat boende med barnrättsperspektiv

Säkerställ barns egna rättigheter och personliga utveckling

FÖR PLACERINGAR
tel **072-450 6061**

LADDA NED RAPPORTEN HÄR:
www.sverigesstadsmissioner.se/rapporter/min-tur-att-beratta

Hur länge orkar *tjänstemännen?*

Myndigheter är inte längre trygga platser att arbeta på.

Att runda av lite lagom lätt en fredagseftermiddag, ta ett möte på volley för att sedan susa hem till familjen och ta helg, är inte socialsekreterarens paroll. Arbetet kräver närvaro, ständig förberedelse och uppdatering. De flesta trivs med sitt ansvar men arbetar ofta under svåra villkor utan uppskattning. Orimliga arbetsförhållanden inom socialtjänsten är väl kända såväl inom kåren som hos allmänheten.

I FORSKNINGSSUPPLEMENTET kan vi nu presentera ännu en vinkel av socialtjänstens undermåliga arbetssituation. Forskare visar i detta nummer att socialsekreterare inom försörjningsstöd har små möjligheter att påverka sin arbetsbörda.

De organisatoriska bristerna inom socialtjänsten har vi tidigare uppmärksammat genom Pia Thams forskning om socialsekreterare som arbetar med utredningar av barn och ungdomar i Stockholms län. Forskningen avslöjar mobbning, trakasserier och psykisk ohälsa inom socialtjänsten. Hennes studie 2003 påvisade framför allt brister i arbetsvillkoren för socialsekreterare

som är nya i yrket och i den uppföljande studien 2014 hade deras villkor försämrats ytterligare. Bland de minst erfarna, de som arbetat högst ett år, hade också utsattheten för hot och våld ökat mest. Liksom studien om överbelastade socialsekreterare inom försörjningsstöd har Pia Thams forskning visat att många söker sig bort från arbetsplatsen.

Polismordet i Biskopsgården i somras, där en ung polis sköts till döds på öppen gata, har nu även satt arbetsvillkoren inom poliskåren under lupp. I Tendensartikeln i detta nummer berättar vi om ny social forskning som visar att många poliser känner sig nedstämnda, har svårt att varva ner och slappna av. Precis som hos socialtjänsten finns tecken på att vissa polistjänster blivit genomgågstjänster.

ATT LANDETS MYNDIGHETER inte längre är trygga arbetsplatser – att tjänstemän överbelastas, trakasseras, blir misshandlade, mördade och flyr yrket – är ett hot mot oss alla. Faller myndigheterna så faller hela samhället.

CHEFREDAKTÖR

Lena Fugelmärk

→ **VAD TYCKER DU?**

Hör av dig till mig med åsikter! lena@socionomen.se

Socionomen

Socionomen är den ledande oberoende tidskriften för kvalificerat socialt arbete och psykoterapi. Den är prenumererad och utkommer med åtta nummer per år. Ägare är Akademikerförbundet SSR. Tidskriften Socionomen, A4, Bondegatan 21, 116 33 Stockholm
Besök: Bondegatan 21 Telefon: 0708-17 44 37

Socionomen ansvarar ej för inskickat material som inte är beställt.

**CHEFREDAKTÖR
& ANSVARIG UTGIVARE**

Lena Engelmark
0708-17 44 37
lena@socionomen.se

**WEBBREDAKTÖR
& REPORTER**

Jenny Palmqvist
0703-944323
jenny@socionomen.se

**FORSKNINGS-
REDAKTÖR**

Hans Swärd,
professor
hans@socionomen.se

ART DIRECTOR

Louise Bååth
louise@a4.se

**PSYKOTERAPI-
REDAKTÖR**

Pia Litzell Berg,
leg. psykoterapeut
pia@socionomen.se

GRAFISK FORM
Louise Bååth

FOTO OMSLAG
Margareta Bloom
Sandebäck

PRODUKTION
A4 Text & Form

SKRIBENTER
Sven Hessle
Carina Kilström
Hans Swärd
Jennie Aquilonius
Sofia Rapp Sundström

REDAKTIONSRÅDET
består av yrkesverk-
samma personer inom
socialt arbete. Kontakt-
uppgifter finns på
socionomen.se

SOCIONOMEN.SE

Nyheter och fördjupning om
socialt arbete och psykoterapi

PRENUMERATION

Akademikerförbundet SSR
08-617 44 00, knappval 5
prenumeration@akademssr.se
Prisuppgifter och info finns på
socionomen.se/prenumerera/

ANNONSBOKNING

Robin Zackrisson på
Bengtsson & Sundström Media
08-442 00 13
socionomen@bs-media.se
Utgivningsplan på
socionomen.se/annonsera/

TRYCKERI

Norra Skåne Offset,
ISO 14001- och
ISO 9001-certifikat.
Socionomen finns även som
taltidning. Kontakta redaktionen
för information.

Akademikerförbundet SSR

07 I KORTHET

Aktuellt: Kan socialtjänsten hålla kvaliteten trots pandemin?

10 UTBLICK

Afghanistan: Talibanerna har tagit över. Vad väntar kvinnorna?

12 TENDENS

Yrkeskris: Många likheter i polisens och socialsekreterarens arbetssituation.

16 FORSKNING

Nya rön: Så upplever socialsekreterarna överbelastningen.

FOTO: MARGARETA BLOOM SANDEBÄCK

48 SOFIA RAPP SUNDSTRÖM

Bildreportage: Sofia visar vägen till ett gott familjehem.

56 ELISABETH DAHLIN

Porträttet: Erfarenheterna från Brasiliens barnhem tillsammans med Lisbeth Palme har satt djupa spår hos vår Barnombudsman.

71 SVEN HESSLE

Krönika: Vi måste integrera det internationella sociala arbetet med det nationella.

ALLTID I SOCIONOMEN

64 DEBATT 68 RECENSIONER 71 KRÖNIKA
72 KRYSS

FOTO: SAMUEL UNÉUS

**Autism, Asd
och annan
NPF-problematik**

HVB

pojkar 14-19 år

Nyhet!

Familjehem
för barn och
ungdomar

ANNONS

Skyddade boenden Stödboenden

Säkra och trygga lösningar med
individen i centrum!

070-108 15 15

info@hemstadenab.se

I korthet

TEXT: HANS P.A. KARLSSON

Ensamstående kvinnor med barn är som vanligt mest utsatta i kristider.

Ensamstående kvinnor med barn utsatta under pandemin

EKONOMI. Andelen barnfamiljer med låg inkomststandard ökade dramatiskt under pandemiåret 2020. De senaste tjugo åren har hushållens disponibla inkomst ökat samtidigt som Försäkringskassans bidrag till barnhushållen minskat, men under 2020 vände utvecklingen och andelen barnfamiljer med låg inkomststandard ökade igen. Även skillnaden mellan olika barnfamiljer ökade. Störst var ökningen för

ensamstående kvinnor med barn. I våras visade en undersökning från Kronofogden att andelen ensamstående föräldrar som har svårt att klara sina utgifter ökade mellan maj 2020 och januari 2021, från 17 till 42 procent.

Nästan var femte ensamstående med barn hade låg inkomststandard. Försäkringskassans utbetalningar av ersättningar till barnfamiljer 2020 uppgick till 91 miljarder kronor.

Behandlingsmanual för datorspelberoende saknas

HÄLSA. Hösten 2020 öppnade *Mottagningen för spelberoende och skärmhälsa* på Sahlgrenska Universitetssjukhuset i Göteborg för att ta emot datorspelberoende patienter. 2018 klassades datorspelberoende som en sjukdom av WHO. Det saknas en svensk behandlingsmanual och forskare har fått en halv miljon kronor från Svenska Spel för att utvärdera om insatserna har effekt.

91

...miljarder kronor var Försäkringskassans ersättningar till barnfamiljer år 2020.

S FLER NYHETER
FÖLJ FLÖDET PÅ
SOCIONOMEN.SE

KALENDARIUM Seminarier

4–5/10

Skolkuratorsdagarna

Metoder, juridik och forskning. Vem blir Årets Skolkurator 2021? I "Speak up" pratar skolkuratorer om sitt värdefulla arbete. Info: event.trippus.net

9–10/11

Socionomdagarna

Given mötesplats för dig som är socionom. Du träffar kollegor och diskuterar frågeställningar som är viktiga för dig i din profession. Info: socionomdagarna.se

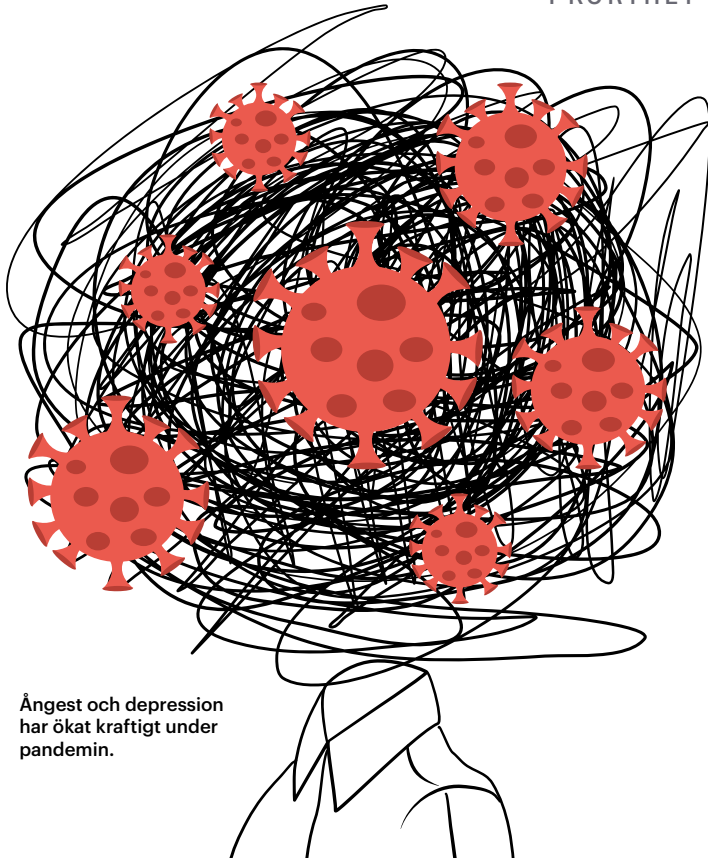
24–26/11

Socialchefsdagarna

Temat är "Våga visa vägen – att navigera i framtidens socialtjänst". Hur kommer vår värld att fungera när vi lagt coronapandemin bakom oss och har en ny socialtjänstlag? Intressanta föreläsare! Info: socialchefsdagarna.se

ILLUSTRATION: GETTY IMAGES

Ångest och depression har ökat kraftigt under pandemin.

Nationell återhämningsplan i spåren av pandemin

HÄLSA. Flera av de kända riskfaktorerna för psykisk ohälsa har förvärrats under pandemin, såsom ekonomisk otrygghet, oro för samhällsutvecklingen och förändrade mellanmännsliga relationer. Enligt en rapport från OECD (maj-21) har förekomsten av ångest och depression ökat kraftigt och i flera länder blivit dubbelt så vanligt.

Nu vill den ideella föreningen Mind att regeringen upprättar en nationell

återhämningsplan för att hantera pandemins följder för människors psykiska hälsa. Bland annat anser Mind att socialtjänsten bör få resurser för att arbeta uppsökande i alla slags miljöer där sårbarhetstecken kan uppmärksammas i ett tidigt skede. Samtidigt visar Folkhälsomyndighetens hälsorapport (juni-21) att svenska befolkningen i stort har klarat pandemin bra utifrån det psykiska välbefinnandet.

” I dödens närhet blir livet viktigast. ”

Tidlös kunskap från **Lisa Sand**, kurator och medicine doktor, till oss socionomer som ständigt kommer i kontakt med döden.
(Soc 7/2009)

ILLUSTRATION: GETTY IMAGES

Stärkt stöd för samverkan kring hedersrelaterat våld

HEDERSVÅLD. Nationella kompetenssteamet mot hedersrelaterat våld och förtryck har beviljat medel till fyra länsstyrelser för att utveckla regionala resurscentra. Dalarna, Skåne, Väster-norrland och Västmanland får dela på tio miljoner kronor.

– Många kommuner klarar inte av att på egen hand erbjuda målgruppsanpassat stöd till de som är utsatta. Det finns ett stort behov av samverkan med närliggande kommuner, säger Sandra Peterson, chef för Nationella kompetenssteamet.

FOTO: GETTY IMAGES

Otrygghet större runt storstäder

KRIMINALITET. Enligt en kortanalys från BRÅ finns det stora skillnader mellan olika kommuner vad gäller andelen som känner sig otrygga vid utevistelser i sitt bostadsområde under kvällstid. Från 6 procent i Storuman till 59 procent i Malmöstadsdelen Fosie. Överlag är otryggheten större i mer tätbefolkade kommuner runt storstäderna. Kvinnor har ungefär dubbelt så hög risk som män att känna otrygghet liksom den som har en närstående som varit utsatt för brott.

Socionom hjälper socialt utsatta på bibliotek

Socionomen Jenny Hector hjälper bibliotekspersonal med konflikthantering och leder hjälpbehövande vidare till rätt instans.

Sociala problem på bibliotek blir allt vanligare. Drogförsäljning, bråk mellan besökare och med personalen förekommer. Besökare påverkade av alkohol och narkotika, hemlösa och psykiskt sjuka söker sig till biblioteken som många gånger är den enda öppna platsen där alla är välkomna utan att behöva betala. Många bibliotekarier vet inte hur de ska hantera olika situationer och Stockholms stadsbibliotek har därför tagit hjälp av socionomen Jenny Hector.

– Ibland sover besökare här, ibland kissas det på fel platser, säger hon.

Hon är anställd av Stockholms stadsbibliotek i ett försök att hitta nya sätt att hantera oroligheterna på biblioteket.

Jenny Hector har flera års erfarenhet av arbete med hemlösa inom socialtjänsten i Stockholm. På biblioteket arbetar hon uppsökande och med fortbildning i konflikthantering för bibliotekspersonalen. Hon nätverkar med aktörer där biblioteksbesökare som mår dåligt kan få hjälp.

För att ta reda på hur problematiken ser ut har hon gjort en kartläggning. Hon tar regelbundet pass i informationsdisken och utför enklare bibliotekssysslor. Arbetet på biblioteket är en stor omställning men hittills har det varit roligt även om hon är ensam i sin socionomroll.

Vad brister i samhällets stöd eftersom socialt utsatta söker sig till bibliotek?

– Tillräckligt stöd. Det handlar om allt från brister i bostadspolitiken till insatser för människor med komplex problematik kring missbruk och psykisk ohälsa.

Annika Clemens

→ **Jenny Hector**

BOR: Stockholm.

AKTUELL MED:

Projektet Biblioteks-socionom, Sthlms Stadsbibliotek.

→ Utblick

AFGHANISTAN. Strax efter fyra på eftermiddagen den 8 maj i år utsattes Sayed al-Shuhadaskolan i Kabul för ett av de mest barbariska bombdåden i Afghanistans historia. Mer än 90 personer, många av dem unga skolflickor, miste livet och närmare 250 skadades.

En av de skadade var 13-åriga Samira. Hon och hennes bästa kompis Malika hade just slutat för dagen när den första bomben exploderade. När flickorna flydde ner för gatan smällde den igen. Och igen. Samira överlevde, men den turen hade inte hennes bästa kompis.

Efter 20 års krig har USA nu plockat hem sina soldater från landet. I skrivande stund har talibanerna intagit presidentpalatset och presidenten Ashraf Ghani har flytt landet. Många afghaner oroar sig över vad som kommer att hända nu.

För landets kvinnor kan det innebära en katastrof. Förra gången talibanerna hade makten fick kvinnor inte gå ut ensamma, de fick inte utbilda sig eller arbeta, och unga flickor som Samira fick inte gå i skolan.

På bilden: Samira och hennes pappa Atiqullah, som arbetar som lärare på skolan.

Några kvinnor som förlorade sina döttrar i bombdådet protesterar utanför skolan.

En enkel minnessten och några nedbrunna ljus vid en av gravarna.

Gravplatsen där flera av flickorna ligger begravda finns bara ett stenkast från skolan.

RISK ATT POLISERNA FLYR YRKET

ILLUSTRATION: GETTY IMAGES

Polismordet i somras vittnar om att poliserna arbetar i en farlig miljö. Inom socialtjänsten har den svåra arbetsmiljön fått socialsekreterare att fly yrket. Vad händer med samhället om poliserna också gör det?

AV JENNIE AQUILONIUS

På kvällen onsdagen den 30 juni sköts en polis till döds i Biskopsgården, ett särskilt utsatt område i Göteborg. Polismannen var 33 år, relativt ny i yrket och stod och pratade med några personer när han blev beskjuten. I skrivande stund misstänker polisen att mannen inte var måltavlan utan sköts av misstag.

MALIN ERIKSSON är professor i socialt arbete vid Umeå universitet och projektledare för en studie om polisens arbetsmiljö och trygghetsskapande arbete i särskilt utsatta områden.

– Att en kollega blir beskjuten och skadas eller dödas var en av de två stressfaktorer som samtliga polisanställda rankade som högst, säger hon.

Poliser i utsatta områden utsätts för hot och våld. Allmänhetens benägenhet att samarbeta är också låg. Enligt Janne Flyghed, professor i kriminologi vid Stockholms universitet, är en bidragande faktor att samhället under flera år har skurit ner på social service. Bland annat har flera närpolis kontor lagts ner. Eftersom det inte finns någon närpolis dyker det bara upp anonyma poliser, ofta med hjälmar och sköldar, när något har hänt. Då ökar motsättningarna, menar Janne Flyghed.

– Folk i områdena vill ha sina egna poliser. Poliser som de känner och har förtroende för. Det tror jag skulle leda till en nedtrappning av våldet, vilket också skulle få poliserna att må bättre, säger han.

Även i Malin Erikssons studie efterfrågar medborgarna poliser som är regelbundet närvarande, som de har en relation till. De vill även

Malin Eriksson

att polisen ska ingripa hårdare mot ordningsstörningar och kriminalitet. Men punktinsatser skapar snarare mer otrygghet.

– Samhällets fokus på utsatta områden har lett till att människor där känner sig stigmatiserade och diskriminerade. Den här typen av punktinsatser, som kan få massmedialt utrymme, spär på den känslan. Det föder motstånd och motvilja mot polisen, säger hon.

För att stärka arbetet i särskilt utsatta områden driver polisen sedan 2016 "Initiativ Mareld" i tre lokalpolisområden i Region Stockholm. Satsningen går ut på att öka polis närvaron, höja säkerheten för de boende och förbättra arbetsmiljön för polisen. Forskarna har intervjuat poliser i lokalpolisområdena och gjort en fallstudie i norra Botkyrka.

I fallstudien beskriver polisen en mer svartvit problembild än de boende och andra samhällsaktörer. Men för att förstå komplexiteten i ett område behöver man just finnas på plats länge, säger Malin Eriksson.

– Det kan också ha att göra med en brist på teoretisk kunskap hos polisen, om hur områdena växt fram och vad som lett till den situation vi har i dag. Polisen efterfrågar den typen av kunskap, och också kunskap om vad ett relationsskapande arbete innebär mer konkret.

Ungefär en tredjedel av de polisanställda i studien visade tecken på nedstämdhet och lika många hade svårt att varva ner och slappna av. De som upplevde en hög arbetsbelastning, otydlighet och konflikt i sin yrkesroll, låg möjlighet att påverka beslut samt låg tillgång till stöd och uppmuntran från sin chef hade sämre psykisk hälsa än de som skattade sin arbetsmiljö bättre.

– På frågan om vad som gör att de ändå stannar ▶

” Folk i områdena vill ha sina egna poliser. Det tror jag skulle leda till en nedtrappning av våldet. ”

► i yrket svarar nästan alla: 'Därför att jag älskar mitt jobb'. Det finns också ett starkt kollegialt stöd som betyder mycket.

Resultatet liknar det som Pia Tham, docent i socialt arbete vid Högskolan i Gävle, har sett i sin forskning om arbetsmiljö och psykisk hälsa hos socialsekreterare som utreder barn och ungas situation. Där är personalomsättningen hög och arbetet har blivit ett genomgångsyrke. Hon har också undersökt varför så många väljer att söka nytt jobb.

– Det berodde inte på de höga kraven utan på hur organisationen fungerade. Det var viktigt att få uppskattning, bli belönad för väl utfört arbete och känna att ledningen intresserar sig för personalens välbefinnande, säger Pia Tham.

VAD SKULLE HÄNDA med samhällsutvecklingen om poliserna börjar fly polisyrket på samma sätt som socionomerna flyr socialsekreteraryrket? Det skulle få allvarliga konsekvenser, menar Malin Eriksson. Redan i dag finns en diskussion om poliser i vissa fall kan ersättas med ordningsvakter som inte har samma verktyglåda, kompetens och mandat.

– Ordningsvakter är inte på samma sätt som polisen en garant för att upprätthålla ordning, säkerhet och hjälp till medborgarna, säger hon.

Det är också attraktivt för kriminella krafter att etablera sig i områden där de vet att polisen inte finns, fortsätter hon, eftersom de inte löper risk att åka fast.

– Då finns det inte någon representant för rättsstaten där som kan upprätthålla lag och ordning. Det ser vi inte bara i storstadsregioner och utsatta områden utan även på många orter i glesbygden, de är nya attraktiva platser för kriminella krafter eftersom de kan gå under radarn där.

Malin Eriksson ser också tecken på att vissa

polistjänster kan ha blivit genomgångstjänster. Det handlar framför allt om dem som innebär ingripanden i yttre tjänst. Poliserna berättade att man, för att orka med dessa tjänster, helst ska vara ung, vältränad, inte ha familj och kunna jobba helt oregelbundet på långa arbetspass.

– Det är en ung och relativt nyutbildad grupp som jobbar i de utsatta områdena. Det finns också unga poliser som aktivt sökt sig dit för att snabbt få erfarenhet och meriter, sedan söker man sig vidare, säger hon.

Janne Flyghed ser en risk att de bra poliserna försvinner och de sämre blir kvar. Men han tror att lönen spelar en större roll än arbetsmiljön. Regeringen har ett mål om 10 000 nya poliser, men det är symbolpolitik, enligt honom. Det vore bättre med ett lägre antal nya poliser och i stället lägga pengarna på höjda löner och kompetensutveckling.

– Jag kan tänka mig att poliserna tittar i lönekuvertet och tänker, 'Okej, jag tar stora risker i mitt jobb, är det värt de här pengarna?', säger han.

Pia Tham ser även konsekvenser för socionomerna.

– Det är viktigt för dem att det finns poliser att samarbeta med, säger hon.

DET FINNS MYCKET att göra i arbetsmiljön för att förhindra en sådan utveckling, enligt Malin Eriksson. Mer återhämtning och stöd för att hantera stress är två exempel. Polisen ropar också efter samverkan, inte minst med socialtjänst och skola. Polisen har fått stora tillskott för arbetet i utsatta områden, men det har inte åtföljts av resurser till kommunala aktörer.

– Det polisiära arbetet kan till exempel leda till fler orosanmälningar, men socialtjänsten har inte kapacitet att ta hand om dem inom rimlig tid.

Forskarnas viktigaste åtgärder för hållbart polisarbete i utsatta områden:

- Implementera särskilt designade hälsoprogram för anställda.
- Förbättra arbetsmiljön; tydliggör arbetsrollen, förstärk medarbetares möjligheter att påverka beslut samt möjliggör stöd och återkoppling från chefer till medarbetare. Prioritera tid för återhämtning.
- Utbilda om och förtydliga sekretessbestämmelserna mellan polis och socialtjänst.
- Vidareutveckla de formaliserade samverkansformer som byggts mellan polismyndigheten, socialtjänsten och andra aktörer.
- Utveckla arbetet med att ta fram lokala lägesbilder. Bjud in fler lokala perspektiv för att synliggöra komplexiteten.
- Ta fram en utbildning för lokalt polisarbete i särskilt utsatta områden.

Källa: Studien Initiativ Mareld

Malin Eriksson menar också att socialtjänsten behöver bli mer synlig i lokalsamhället. Hon blev förvånad när studiens enkätundersökning på en högstadieskola visade att eleverna hade betydligt lägre förtroende för fältarbetarna än för polisen.

– Det vi hörde var att fältarna inte syntes i området. Socialtjänsten behöver, precis som polisen har gjort, utarbeta handlingsplaner för lokalt områdesarbete, men då utifrån det sociala arbetets logik.

Samtidigt fungerar de etablerade samverkansformer som finns mellan polis och socialtjänst väl och är viktiga. När de olika yrkesgrupperna känner varandra behöver sekretessen inte vara ett hinder. Men det finns också rädsla och okunskap.

– Kunskapen om hur man använder sekretessbrytande regler kan behöva öka både inom polisen och socialtjänsten, säger Malin Eriksson. ◀

En chans för familjen

Grödbygården ligger i nordöstra Skåne, i en by omgiven av hav, sjöar och bokskogar. I frisk miljö skapar vi förutsättningar att ta fatt i den utvecklingstråd som slagit knut baserat på vår långa erfarenhet och unika kompetens. Genom behandling hjälper vi barn och föräldrar till trygga relationer. I utredningsuppdrag vägleder våra noggranna observationer till val av insatser.

Vill du veta mer? Ring 0456-229 41 eller besök www.grodbygarden.se

 Grödbygården
EN KUPAD HAND FÖR LIVET

ANNONS

Uppdragsutbildning i IPT och IPT-A

Utbildning i **Interpersonell psykoterapi**, en evidensbaserad metod för korttidsterapi vid depression för unga vuxna (IPT) och en anpassning för tonåringar (IPT-A).

Uppdragsutbildning på distans börjar i november 2021.

Ericastiftelsen

Behandling, utbildning och forskning

NYTT INOM SOCIAL FORSKNING

Vi får veta hur socionomerna hanterar och upplever hög arbetsbelastning samt hur socionomstudenterna ställer sig till äldreboendegarantin.

ILLUSTRATION TZENKO STOYANOV

→ **Överbelastning – att hantera hög arbetsbelastning inom socialtjänstens försörjningsstöd**

AV STAFFAN HÖJER, JOHAN BERLIN, STEFAN SZÜCS, ANDREAS LILJEGREN

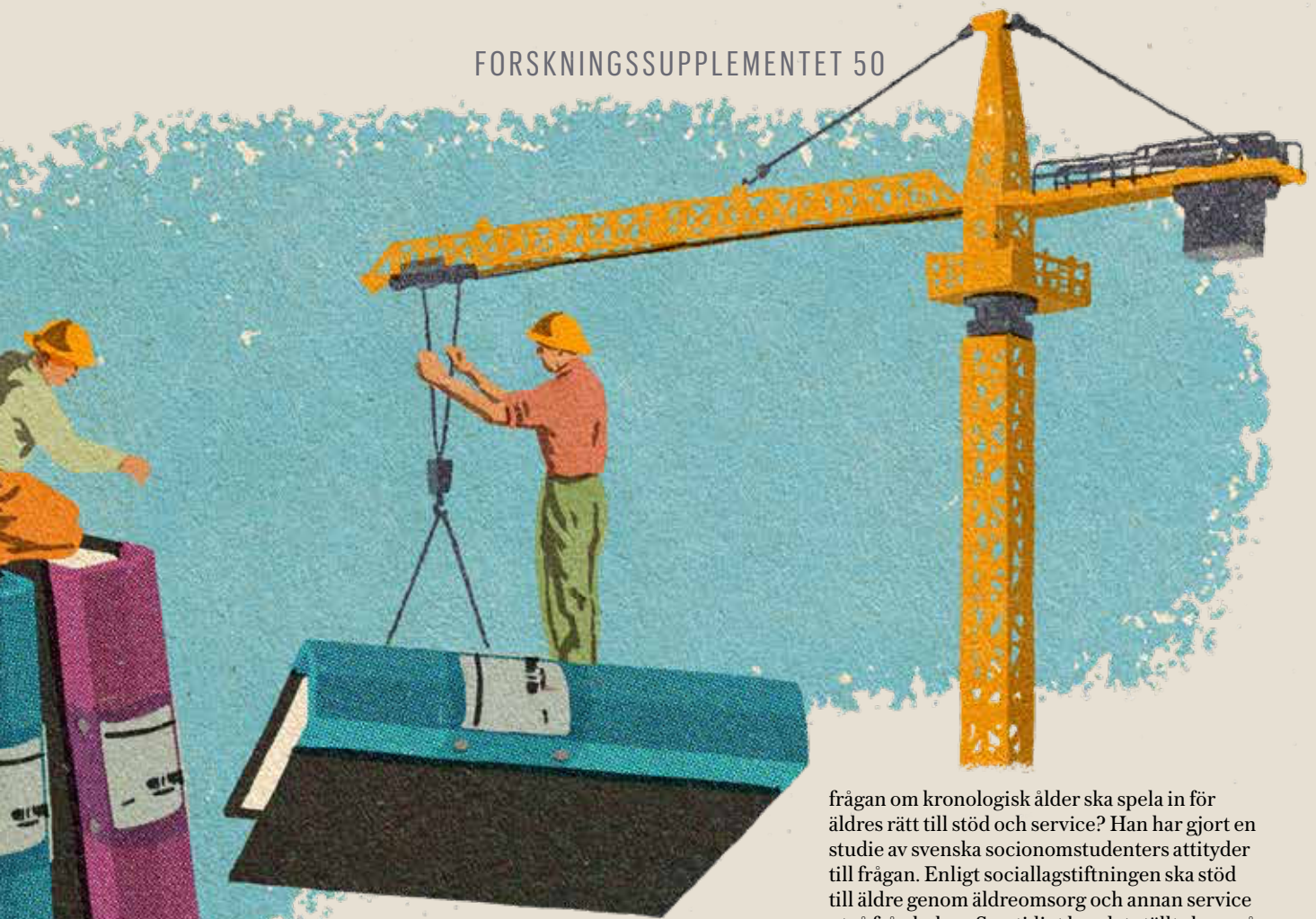
→ **Ska kronologisk ålder spela in för äldres rätt till stöd och service? En studie av svenska socionomstudenters attityder**

AV HÅKAN JÖNSON

→ **Nyheter från Fält och Forskning**

AV HANS SWÄRD

Detta är det femtionde numret av Socionomens forskningssupplement. Det finns starka interna drivkrafter för forskare inom socialt arbete att publicera sig i engelskspråkiga och högt rankade internationella tidskrifter och vi är därför glada över att kunna fortsätta att publicera artiklar på svenska med relevans för det växande praktikfältet.

Som vanligt publiceras två originalartiklar på svenska. Den första artikeln har titeln *Överbelastning – att hantera hög arbetsbelastning inom socialtjänstens försörjningsstöd* och har författats av Stefan Höjer, Andreas Liljegren, Johan Berlin och Stefan Szücs. Bakgrunden till studien är de senaste årens rapporter om överbelastning, att personalen haft svårt att hinna med sina arbetsuppgifter och upplever stress och hög personalsomsättning. Genom sin studie kan författarna kasta ljus över hur personalen upplever en hög arbetsbelastning.

I den andra artikeln ställer professor Håkan Jönson, från Socialhögskolan Lunds universitet,

frågan om kronologisk ålder ska spela in för äldres rätt till stöd och service? Han har gjort en studie av svenska socionomstudenters attityder till frågan. Enligt sociallagstiftningen ska stöd till äldre genom äldreomsorg och annan service utgå från behov. Samtidigt har det ställts krav på en äldreboendegaranti för personer över 85 år utan prövning av behoven. Detta har upplevts som ett dilemma där frågan har ställts om det är åldern eller behovet som ska avgöra. Den sociala omsorgen är en ökad del av socionomutbildningarna i dag och det är viktigt också att Forskningssupplementet publicerar artiklar inom detta område.

I år fyller socionomutbildningen 100 år vilket kommer att uppmärksammas på olika sätt under året. I dag finns det drygt 8500 studenter registrerade på våra 19 socionomprogram. I år fyller också den allmänna rösträtten 100 år. Under vinjetten Nytt från fältet visar vi att rösträtten inte alltid varit så allmän som gjorts gällande. Vi presenterar också några andra nyheter från fält och forskning.

REDAKTÖR HANS SWÄRD
Professor i socialt arbete

ÖVERBELASTNING

att hantera hög arbetsbelastning inom
socialtjänstens försörjningsstöd.

AV STAFFAN HÖJER, JOHAN BERLIN, STEFAN SZÜCS, ANDREAS LILJEGREN

Författarna studerar hur personal inom socialtjänstens myndighetsutövande del av försörjningsstödet agerar för att undvika överbelastning. Resultaten visar att möjligheterna att minska arbetsmängden är begränsade.

Under de senaste åren har rapporterats att socialtjänstens personal inom myndighetsutövande verksamheter är överbelastad och att det har negativa konsekvenser för såväl personal som för brukare och deras anhöriga. Personalen har svårt att hinna med sina arbetsuppgifter, upplever stress och överväger att sluta eller byta arbetsplats (Tham 2016). Det har skett en stor personalomsättning inom socialtjänstens organisationer, särskilt inom den myndighetsutövande delen (Dellgran 2011, Kullberg 2011). Sjukskrivningarna fortsätter att vara höga och personalgruppen anses extra utsatt för stress och utbrändhetssyndrom (Försäkringskassan 2015). För brukarna och deras anhöriga kan konsekvenserna av överbelastningen också bli svåra. Klienter hos socialtjänsten får byta handläggare ofta och behandlingen får ingen kontinuitet. Personalomsättningen kan ibland leda till rättssäkerhetsproblem, då personer inte behandlas riktigt, fel begås och klienter kan få olika beslut beroende på var de bor (Leviner 2011).

Nu är denna situation inte unik för socialtjänsten utan liknande rapporter kan vi läsa från andra människobehandlande organisationer som t.ex. sjukvården, skolan och polisen. Skall man tro Michael Lipsky (1980/2010) kommer denna typ av organisationer alltid att tendera att få för mycket att göra. Behoven inom de olika områdena överstiger regelmässigt de möjligheter till insatser som samhället kan erbjuda. Därför måste organisationerna och de professionella som arbetar där utveckla olika former av

strategier för att inte bli överbelastade.

Vanja Astvik, Marika Melin och Michael Alvin har studerat hur enskilda socialarbetare hanterar överbelastning med olika typer av individuella copingstrategier (Astvik, Melin & Alvin 2014). Även utanför Sverige finns sådan forskning (se Tummers, 2017; Tummers mfl, 2015). Det är inte lika vanligt att hitta studier som särskilt fokuserar hur överbelastning hanteras på olika nivåer inom människobehandlande organisationer. I forskningsprojektet "Överbelastningens dilemma. Om överlevnadsstrategier inom svensk offentlig sektor" (Forte 2014: 2351) har överbelastningsstrategier studerats inom socialtjänsten, polisen och sjukvården. Strategier för att begränsa arbetsbördan har studerats på individuell handläggarnivå, på avdelnings- och organisationsnivå. I denna artikel redogör vi för delstudien om socialtjänstens försörjningsstöd. Data har samlats in med hjälp av intervjuer, observationer och enkäter till personal på olika nivåer inom socialtjänstens försörjningsstöd i fyra kommuner.

SYFTE OCH FRÅGESTÄLLNINGAR

Syftet med denna artikel är att analysera hur personal inom socialtjänsten som organisation talar om och agerar för att reglera arbetsbördan för att undvika överbelastning. Vi vill studera hur detta sker på organisationsnivå (mellan socialtjänsten och andra organisationer), på avdelningsnivå (inom socialtjänstens organisation) samt på individnivå (av enskilda handläggare inom socialtjänsten). En viktig avgränsning är att studien endast gjorts av den myndighetsutövande delen av försörjningsstödet, inte av andra delar av socialtjänsten. ▶

STAFFAN HÖJER

TITEL: Professor emeritus och seniorforskare vid institutionen för socialt arbete, Göteborgs universitet.

FORSKNING: Hans forskning handlar främst om kunskapsbildning, organisering och professionalisering av socialt arbete. Han är hedersdoktor vid University of Eastern Finland och har ett förordnande som professor catedratico vid ISCTE, University of Lisbon i Portugal.

Hur talar och agerar första linjens handläggare för att hantera överbelastning inom socialtjänstens försörjningsstöd?

► Följande två frågeställningar fokuseras i artikeln:

► Hur talar och agerar personal inom socialtjänstens försörjningsstöd om strategier på organisations- och avdelningsnivå för att hantera att inte personalen upplever överbelastning?

► Hur talar och agerar första linjens handläggare för att hantera överbelastning inom socialtjänstens försörjningsstöd?

TIDIGARE FORSKNING OCH TEORETISKA UTGÅNGSPUNKTER

Det finns en stor mängd såväl svenska som internationella studier som visar att personal inom socialtjänsten är belastad och att många slutar eller överväger att sluta. Detta är inte en ny företeelse utan har påtalats av forskare som Deborah Shapiro (1974) redan på 1970-talet i USA samt i Sverige av Ingrid Göransson, Ulf Månsson och Ann-Katrine Sundman i boken "Socialsekreterarnas arbetsmiljö" (Göransson, Månsson & Sundman 1983). Under senare tid har Pia Tham (2007) visat att socialsekreterare inom den sociala barnvården i högre utsträckning än andra yrkesgrupper upplevde sig stressade av sitt arbete och att många övervägde att söka andra arbeten. Andra studier bekräftade detta t.ex. Astvik m.fl. (2014) och när Tham (2016) gjorde en uppföljning av sin studie tio år senare hade situationen förvärrats ytterligare. Även i andra länder redovisar studier att socialarbetare med socialtjänstuppgifter har ansträngda arbetsvillkor, kanske främst inom den sociala barnvården (Ellett m.fl., 2007), men också inom andra delar av socialtjänsten (Hamama 2011; Collins 2008).

Inom all offentlig människobehandlande verksamhet finns det problem med att efterfrågan på verksamheter är större än vad verksamheterna kan tillgodose Lipsky (1980/2010). Det räcker inte med att bara ta fram mer resurser. Organisationerna och personalen behöver skaffa sig strategier för att begränsa arbetet (Brodkin 2011, Hupe & Buffat 2014).

VANJA ASTVIK med kollegor (2017) utgår från Albert O. Hirschmans (1970) teori om organisatoriskt handlande och menar att det är sorti (exit) snarare än protest (voice) som har satt arbetsvillkoren på agendan i kommunerna. Det är först när personal sagt upp sig och slutat som kommuner satt in resurser i syfte att göra arbetssituationen bättre i större skala. Det faktum att så många slutar inom socialtjänstens myndighetsutövning har gjort att arbetsgivarna uppmärksammat frågorna om personalens arbetsförhållanden. När det kommer till hur enskilda medarbetare hanterar överbelastningen så börjar de med olika former av lojala strategier (loyalty). Först har de vanligen använt sig av kompensatoriska strategier; handläggarna arbetar över, hoppar över raster, har lång svarstid på mail, är mindre hjälpsamma med kollektiva uppgifter med mera. Sedan kommer andra strategier där handläggarna fortfarande stannar kvar på arbetet och biter ihop, men där man sänker kraven och engagemanget. Nästa steg är vanligtvis att påtala arbetsförhållandena för chef och kollegor (voice) innan den slutliga strategin blir att söka nytt arbete och sluta (exit) (Astvik m.fl., 2014).

Michael Lipsky och andra som skriver om s.k. 'street level organizations' menar att dessa aldrig kan tillgodose alla behov som finns i samhället. Lipsky hävdar att resultatet av att tillsätta mer resurser i form av mer personal eller att göra verksamheten mer tillgänglig istället ger en ökning av arbetsbelastningen. För att undvika en överbelastning måste personalen inom dessa organisationer på olika sätt tolka lagar och regler och välja vilka personer och problem som man kommer att arbeta med (Lipsky 1980/2010; Brodtkin 2011; Tummers & Beckers 2014). Det behöver finnas en handlingsstrategi för att bemästra den överbelastning som annars kommer att infinna sig.

I DENNA STUDIE har vi konstruerat en schematisk bild (Se Figur 1) av hur arbetsuppgifter

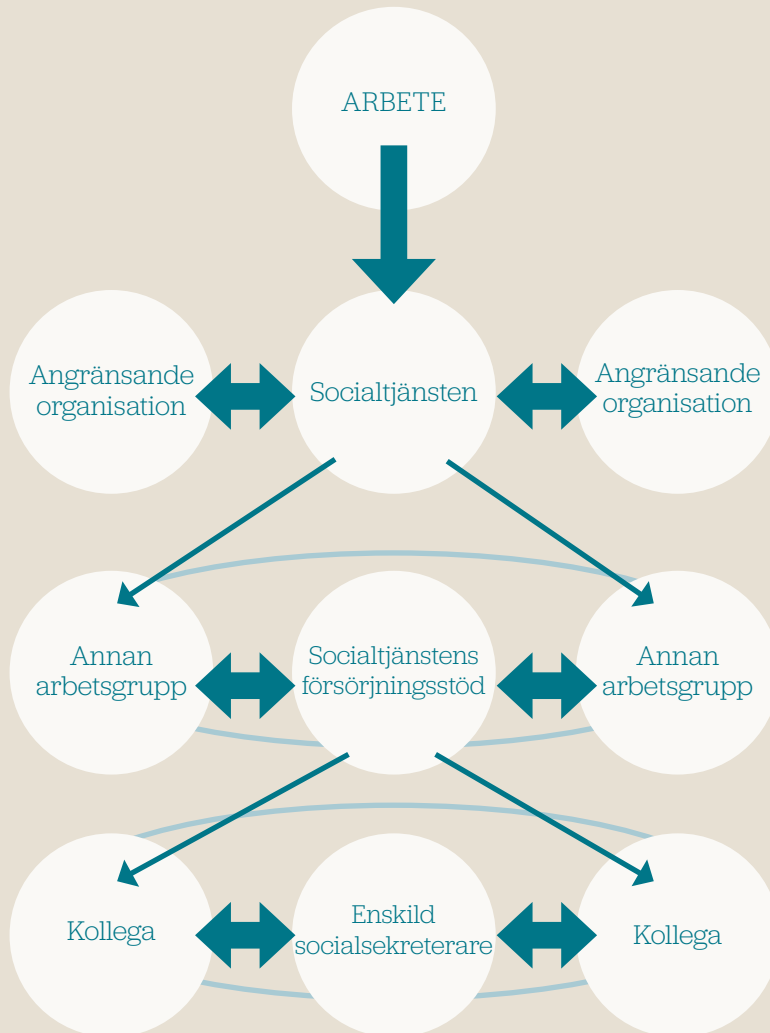
**ANDREAS
LILJEGREN**

TITEL: Docent i socialt arbete vid institutionen för socialt arbete, Göteborgs universitet.

FORSKNING: Forskningsfrågor om spänningsfältet mellan organisations- och professionsfrågor. Konflikter i organisationer, samverkan, Öppna jämförelser och överbelastning av arbete.

fördelas inom en socialtjänstorganisation. Här kan man tänka sig olika strategier för att begränsa arbetet. Först vid pilen Arbete – hör klienterna till organisationen eller bör de inte tas emot av socialtjänsten (organisationsnivå). I nästa led kommer frågan om ärendet skall hamna på försörjningsstöd eller någon annan del av socialtjänstens organisation (avdelningsnivå) varefter den enskilde socialsekreteraren måste ha strategier för att arbeta i ärendet (individuell nivå).

FIGUR 1. Fördelning av arbetsbörda i en organisation

Det finns alltså olika sätt att hantera arbetsbelastningen i en organisation. Det kan ske genom att mängden arbete som kommer in till organisationen regleras om det är möjligt. Här kan olika typer av försvärande insatser göras för att över huvud taget bli en klient. Det kan handla om begränsade öppettider, komplicerade ansökningshandlingar, olika typer av deadlines eller saker som måste bifogas för att ansökan skall tas emot. Dessa strategier kallar vi "limiting" – begränsande – och handlar om att minska inflödet av ärenden till organisationen (Tummers m.fl., 2015). För ett svenskt exempel, se gärna Leila Billquist (1997) artikel som handlar om tidsbokningar på svenska socialkontor.

NÄR VÅL ARBETET kommit till organisationen kan det finnas möjlighet att via arbetsfördelning hänvisa arbetet vidare till andra angränsande organisationer. Borde frågan handläggas av sjukvården, polisen eller av någon annan? Även på avdelningsnivå finns frågor om vem eller vilka som bäst skulle kunna hantera frågan. Kan den skickas någon annanstans för att undvika för stor arbetsbelastning på den egna avdelningen? Här ryms det som ovan beskrivs som att begränsa arbetsmängden ("limiting") för den egna organisationen men också att skjuta upp insatser och beslut. Den senare uppskjutande strategin kan kallas för "buffering" (Williams, 2013, Liljegren et al 2021). Det kan ske där ett ärende är för viktigt för att bara skrivas av, men där man inte omedelbart behöver göra en insats eller fatta ett beslut. Avvaktar handläggaren insats i ärendet så kanske problemen löses på annat sätt, eller visar sig inte vara av den vikten att organisationen behöver ingripa.

För att reglera arbetsbördan kan personalen teoretiskt göra på två sätt. Det första är att ransonera, att begränsa utbud och efterfrågan för att minska överbelastningen. Strategin går ut på att medarbetarna gör det svårare för brukarna att använda och komma i kontakt med organisationens tjänster (Lipsky, 1980/2010). Det kan handla om psykologiskt beteende (ett mindre trevligt bemötande), tillämpningen av taxor och avgifter (ökat uttag, mindre givmildhet) eller tidsmässigt utdraget (ökade väntetider). Det andra är att införa byråkratiska rutiner som försvårar för klienter och därmed begränsar inflödet av arbete. Det gör att de sökande återkommer till verksamheten färre gånger och istället vänder sig ►

► till andra organisationer. Positiva förändringar (exempelvis bättre utbud, bättre bemötande, mer tillgänglighet, extra resurser och bättre kvalitet) kan göra att arbetsbelastningen för organisationen ökar (Lipsky, 1980/2010). Ett liknande resonemang för Marcus Lauri (2016) i sin avhandling där han visar att införandet av standardisering, fokus på administration och företagsekonomiska modeller i det sociala arbetet innebär mindre tid för klienter och en distansering mellan klienter och socialarbetare. Huruvida ovanstående strategier är möjliga för personal inom socialtjänstens försörjningsstöd skall vi undersöka i artikeln.

Alla håller inte med Michael Lipsky (1980/2010) om att det bara handlar om att begränsa arbetet. Ellis (2011) lyfter fram att olika kollegiala mekanismer också kan användas för att reducera arbetsbelastning. Det kan handla om att samarbeta över organisationsgränser eller att hjälpa varandra inom organisationen för att hitta lösningar.

METOD

I denna artikel redovisas en del av forskningsprojektet "Överbelastningens dilemma. Om överlevnadsstrategier inom svensk offentlig sektor" (Forte 2014: 2351). I projektet studeras överbelastningsstrategier inom socialtjänsten, polisen och sjukvården. Denna delstudie om socialtjänsten eller närmare bestämt socialtjänstens myndighetsutövande försörjningsstöd, bygger på fyra olika insamlingsmetoder: (i) observationer av möten där arbetsfördelning och överbelastning diskuterats, (ii) fokusgrupper bestående av personal på handläggarnivå inom socialtjänstens försörjningsstöd med personer från olika kommuner, (iii) intervjuer med handläggare och chefer på olika nivåer i olika kommuner, (iv) enkäter till handläggare och första linjens chefer inom socialtjänstens försörjningsstöd i fyra kommuner. Nedan följer en mer detaljerad beskrivning om respektive insamlingsmetod. För att få en stor variation har kommunerna olika storlek och har olika typer av erfarenheter av överbelastning. Kommunerna är storleksmässigt en större, en mellanstor och två mindre kommuner.

I studien av socialtjänsten har vi genomfört tre observationer (i). Avsikten var att studera arbets-

platsmöten där arbetsdelning eller strategier för arbetsdelning sker för att bland annat hantera överbelastning. I något fall handlade det om ett möte för chefer för att diskutera strategiska frågor för avdelningen (i en större kommun med olika underavdelningar för försörjningsstöd). Relativt tidigt visade det sig att fördelningen av ärenden inte skedde på dessa möten utan ansvarades för av förste socialsekreteraren eller första linjens chef, varför observationerna fick en mindre roll än vad avsikten var från början. Vi har också genomfört två fokusgrupper (ii) med personal från försörjningsstöd från olika kommuner. Avsikten med fokusgrupperna var att få exempel på och erfarenheter av olika typer av strategier för att begränsa överbelastning. Liknande fokusgrupper gjordes inom de andra delstudierna. Sammanlagt kunde vi hitta 23 olika exempel på sådana strategier. Exempel på individuella strategier kunde vara: att undvika svara på e-post, att sänka sina kvalitetskrav på arbetet eller att bara ta sig an komplicerade ärenden. Dessa strategier har därefter genererat frågor till de individuella intervjuerna och till den enkät som senare skickades ut till socialtjänstpersonal inom försörjningsstödet i fyra kommuner. De individuella intervjuerna (iii) var 14 till antalet och genomfördes med personal med olika uppgifter inom fyra socialtjänstorganisationer. Det stora flertalet var handläggare eller första linjens chefer men i en kommun intervjuades också en sektionschef för avdelningen där försörjningsstöd ingår. I en annan kommun intervjuades också socialchefen. Intervjuerna genomfördes på personernas arbetsplats och var semi-strukturerade så till vida att de utgick från ett antal teman som handlar om arbetsmängd, arbetsdelning, upplevd överbelastning och olika typer av strategier för att hantera denna. Samtidigt var intervjuaren öppen för att låta den som intervjuas introducera ämnen varpå följdfrågor ställdes i anslutning till dessa.

Vi har dessutom skickat en web-enkät (iv) till personal (handläggare och närmsta chef) inom socialtjänstens försörjningsstöd i fyra kommuner, samma som ovan. Enkäten skickades till de anställdas e-postadress och möjlighet att svara var öppen under cirka en månads tid under vilken vi skickade tre påminnelser. Svar inkom från 117 personer vilket gav en svarsfrekvens på drygt

JOHAN BERLIN

TITEL: Professor i företagsekonomi – inriktning mot offentlig organisation vid Högskolan Väst.

FORSKNING: Arbetsbelastning, organisering och styrning med särskilt fokus på offentliga organisationer. Hur normer och kulturella koder inverkar på arbetsbelastning i socialt arbete.

53 procent. I enkäten ställdes frågor relaterade till arbetsuppgifter och arbetsfördelning, upplevd stress och olika typer av copingstrategier. I denna artikel redovisas svaren på de frågor som handlar om individuella strategier för att hantera överbelastning. När det gäller frågebatteriet som hanterar de individuella strategierna var det 97 personer som svarade på dessa frågor. Motsvarande enkät skickades också till personer som arbetar vid polisen och inom den psykiatriska öppenvården.

Det är naturligtvis svårt att tala om i vilken grad de 117 personer som svarat på vår enkät är representativa för socialarbetare som arbetar på socialkontorens försörjningsstöd i landet. Vi noterar dock att vår svarspopulation på många sätt är representativa för det som är känt om socionomprofessionen och vilka som arbetar inom socialtjänsten i Sverige. Drygt 85 procent definierar sig som kvinnor. De som svarat på enkäten är relativt unga i yrket, mer än hälften har arbetat kortare tid än fyra år. Det överensstämmer med Karin Kullbergs (2011) forskning om socionomkarriärer, där arbete inom socialtjänsten ofta beskrevs som ett ingångsområde som många lämnar efter några år (Kullberg 2011). Drygt hälften har arbetat mindre än fyra år i yrket.

Bearbetningen av materialet

Den kvantitativa studien har analyserats i statistikverktyget SPSS version 25. I denna artikel analyseras de individuella strategier för att hantera övermäktig arbetsbörda som beskrivs ovan. Dessa redovisas med deskriptiv uni- och bivariata analyser. Samtliga variabler har kontrollerats för kön och ålder i yrket för att se om dessa två förhållanden påverkar val av strategi. Då har Chi2-test genomförts.

Samtliga intervjuer har bandats och därefter transkriberats. En tematisk innehållsanalys har gjorts som dels utgått från studiens frågeställningar, dels utgått från det som framkommit i de professionellas berättelser. Vid presentationen av utsagorna har fokus legat på det innehållsliga. I några fall har språket rättats till för att meningens skall framgå. Vi har av etiska skäl valt att inte redogöra för vilka individer eller kommuner som ingår i studien. Då studien också hanterar känsliga personuppgifter sökte vi och fick ett godkännande från dåvarande regionala etikpröv-

ningsnämnden, nuvarande Etikprövningsmyndigheten (Dnr 278-15).

Metoddiskussion

Det finns alltid svårigheter förenade med att samla in självskattade uppgifter om personers arbetsbelastning. Det finns en given risk för över- liksom underrapportering. När det handlar om frågor om strategier för att undvika överbelastning, kan de uppfattas som att personen smiter från vissa arbetsuppgifter om vad som borde göras. Vi konstaterar dock att många svarat varierat utifrån de olika strategierna och har ingen anledning att tro att det skett en medveten över- eller underrapportering.

ORGANISATORISKA STRATEGIER FÖR ATT HANTERA ÖVERBELASTNING

En återkommande kommentar om socialtjänstens försörjningsstöd och dess möjlighet att hindra att mer arbete kommer in i organisationen (alltså limiting, se Figur 1) är att det inte låter sig göras. När Lipsky (1980/2010) talar om att ransonera antalet ärenden som kommer till organisationen eller att begränsa eller ransonera alternativt att skapa byråkratiska rutiner som gör det svårare att söka sig till verksamheten så är det inte möjligt på organisatorisk nivå. Socialtjänstens specifika uppdrag innebär att i någon mening vara "sista instans" och ta emot allas ansökningar.

Socialtjänsten kan inte som Försäkringskassan eller Arbetsförmedlingen hävda att en brukare inte tillhör målgruppen, inte har rätt att söka sjukersättning, inte är redo att ta ett arbete eller står till arbetsmarknadens förfogande. Bland de intervjuade socialsekreterarna fanns flera som var bekymrade över andra organisationers "limiting-beteende".

Jag blir så himla arg på Försäkringskassan. Varför skall sjuka människor gå på ekonomiskt bistånd, är det så det skall vara? (Socialsekreterare).

Men, detta bekymmer gäller inte bara Försäkringskassan. Här finns klagomål i förhållande till psykiatrin, till den somatiska vården, till olika slags bostadsförmedling och till arbetsförmedlingen.

Många [myndigheter] skapar murar in till sina verksamheter så att våra klienter inte kommer in. (Socialsekreterare).

- Med ovanstående resonemang om att minska sin arbetsbelastning med hjälp av begränsning (limiting) kan man snarare säga att socialtjänsten känner sig utsatt av andras begränsningsstrategier. Här skiljer sig socialtjänsten från de studier vi gjort av t.ex. psykiatrisk öppenvård och polisen. Inom den psykiatriska öppenvården finns en större möjlighet att själva ta ställning till vilka ärenden som kan tas emot. Här är det istället det kollegiala beslutsfattandet som avgör vilka patienter som kan få komma in (se Berlin et al 2021). Hos polisen är det annorlunda. Alla anmälningar måste tas emot och hanteras, men här finns andra möjligheter till både "limiting" och "buffering" (se Liljegren et al 2021).

En särskild sorts organisatorisk strategi är den som handlar om samverkan. Samverkan beskrivs ofta som den stora lösningen på arbetsbelastningen, men en lösning som också kan skapa egen överbelastning.

Det skall krånglas hela tiden, en chef pratar med en annans chefinnan man kan gå till handläggaren och säga att detta skall göras. Det skall vara så byråkratiskt och transigt hela tiden med en massa papper som ingen läser. (Socialsekreterare)

Förlusten med samverkan är tydlig i exemplet ovan – det tar mycket tid, vinsterna är mycket oklara och diffusa. Men det finns också berättelser om samverkan som lösningen på överbelastningen. För att nämna ett exempel ett samarbetsprojekt med Arbetsförmedlingen där man har två- och trepartssamtal med gemensamma klienter för att arbetet skall fungera. Ett annat exempel är SIP-möten (Samordnad Individuell Plan) med vuxenpsykiatrin. Då flera menar att det på denna nivå inte går att begränsa inflödet av arbete handlar det istället om att ordna en snabb och effektiv hantering av organisationens arbete.

Vi tänker inte i de banorna att det skall vara svårt att komma in – vi tänker att vi skall ha tydliga riktlinjer. (sektionschef)

Sektionschefen ovan beskriver hur rutiner upprättas för att påskynda hanteringen. I flera kommuner pågår ett intensifierat uppföljnings- och översynsarbete från ledningens sida för att kontrollera att arbetet flyter på, att inga ärenden ligger för länge, att utredningar startas i tid etc.

Ja vi håller god koll, vilka är snittiderna för hur länge man är inne, vi har örnkoll. (sektionschef)

I något fall talar man uttryckligen om 'Lean-modellen', en arbetsmodell som bygger på att noga kontrollera de olika delarna i en pro-

duktion för att minimera slöseri med resurser. Det gäller att öka flödet genom organisationen och att de olika stegen skall vara så synliga som möjligt så att alla skall se vad som händer i organisationen. Exempel på frågor som de olika stegen då innefattar är: Hur många kommer in? Hur många får olika typer av insatser? Hur länge får man vänta på beslut? etc. Modellen kräver ett mycket noggrant översynsarbete från ledningens sida. Det skall vara lätt att komma in – men man skall ut mycket snabbt. Helst skall antalet i systemet minska för varje månad. Tanken är att ransonera med resurserna, lika för alla så att man enligt upprättade rutiner kan sälla ut prioriterade ärenden.

I EN AV KOMMUNERNA återberättade såväl sektionschefen som en av handläggarna att organisationen hade satsat på en enskild resursförstärkning. Vid tillfället då flera handläggare var sjukskrivna och ärendemängderna var alldeles för höga satsade man resurser på extra tjänster för att arbeta undan ärenden som fått vänta. Därefter återgick man till normal tjänstebeläggning. Erfarenheten från detta var god och den bakomliggande tanken att det kan löna sig i längden med sådana satsningar.

STRATEGIER PÅ AVDELNINGSNIVÅ

I de kommuner där vi gjort intervjuer är det förste socialsekreteraren som fördelar ärenden bland socialsekreterarna. Detta sker efter att en mottagningsgrupp eller motsvarande gjort en första screening och bestämt vilken underavdelning som kommer ifråga. I större kommuner

”Ja vi håller god koll, vilka är snittiderna för hur länge man är inne, vi har örnkoll” (sektionschef)

finns ofta underavdelningar (ungdomar, vuxen, personer med rehab-behov etc) och den gallringen sker då i mottagningsgruppen. Men efter att ärendet kommit till gruppen är det därefter förste socialsekreteraren som fördelar ärendena. I vår studie av psykiatrin skedde fördelningen av ärenden vid team-möten där arbetsgruppen diskuterade vem som bäst kunde ta sig an ärendena (se Berlin et al 2021) men inom socialtjänsten skedde det alltså inom linjen, av närmsta chef. De flesta av dem vi intervjuat vittnar om att det oftast sker på ett rättvist sätt. Förste socialsekreteraren i dessa kommuner hade en god överblick över hur många ärenden och hur stor belastning handläggarna hade på sina tjänster. Dessutom är det förste socialsekreteraren som rycker in och hjälper till att avboka tider vid sjukdom och ser till att andra i gruppen får hjälpa någon som har för mycket att göra. På avdelningsnivån menar de intervjuade att förste socialsekreterarens överblick och fördelningsarbete är en av de bästa interna överbelastningsstrategierna, att underlättat kollegialt samarbete. Vi har fått många exempel på detta.

Nu har vi en arbetsledare som håller morgonmöten varje morgon, hon går igenom om någon är sjuk. Någon i mottaget VAB:ade ... den du skulle träffa på intervju, fick ta nybesöket ... och en annan träffade dig. Det känns tryggt att någon planerar det. (Socialsekreterare).

Liksom i exemplet ovan får vi flera exempel där arbetsgruppen hjälper varandra att hantera arbetsbördan och toppar med överbelastning.

Detta förutsätter att inte hela arbetsgruppen är för belastad och att det finns ett sådant arbetsklimat att man hjälper varandra. En annan förutsättning är just att någon har en överblick om hur belastningen ser ut på gruppen. I kommuner med arbetsgrupper där inte hela personalstyrkan är hårt belastad är detta något som både chefer och handläggare strävar efter. Man får en bättre insyn i varandras arbete, känner till varandras klienter och arbetet blir inte lika skört och personberoende som annars.

Vi skall jobba med öppna dörrar så att man kan hjälpa till och fråga varandra. Och det är sagt att om man har lite och inte fått in så mycket ansökningar så kan man gå in och ta något för en annan. (Socialsekreterare)

Specialiseringen inom socialtjänsten kan i sig vara drivande till att det blir överbelastning. En effekt av specialisering blir att man måste samarbeta mer med andra, måste göra delbeslut, lämna över till andra eller som en handläggare sa ”samarbeta istället för att göra jobbet”. Det finns ärenden som har en gränsproblematik, vilken avdelning hör de till? Här kan förhandlingar ske mellan olika avdelningar. Samverkan brukar även på avdelningsnivå efterfrågas som en återkommande ”lösning”. Samtidigt är samverkan förenat med många svårigheter och ibland kan andras beslut inom den egna organisationen få direkta följder vad gäller arbetsbelastningen för dem som arbetar med försörjningsstöd.

Utredning [vid enheten för] barn och unga har många tjänster som inte är tillsatta. De avslutar ärenden fast de inte är färdigbehandlade och så lägger de över ärenden på oss. Som resultat får försörjningsstöd överbelastning. (Socialsekreterare)

Enligt detta exempel är det besluten av personalen på en annan enhet som skapar överbelastningen på försörjningsstöd. Att ta in konsulter när man får vakanser är en avdelningsstrategi som har varit mycket omdiskuterad (Olofsdotter & Augustsson 2008). I två av de kommuner vi undersökte hade man erfarenheter av att ta in konsulter under perioder då avdelningen för försörjningsstöd var extra belastad. Denna strategi ansågs dock inte alltid som helt lyckad.

Vi har haft [konsulter] vid några tillfällen när vi hade vakanta tjänster. Var bra, folk fick sina beslut, men det var bara att släcka bränder, såg det som nödvändigt ont. /.../ Jag tycker att det tar mycket tid med introduktion av konsulter så att det inte skall bli avvikelser /.../ det kan vara lite irriterande att se vilken belöning de har, medan

► *en annan slitit på kommunal nivå /... / När man utvärderat vad man åstadkommit så var det inte bra ./ Men, det var en nödvändig strategi för att skapa avlastning, men inget som skulle fortsätta i längden.* (Förste socialsekreterare)

Den förste socialsekreteraren har fyra kommentarer till att ta in konsulter: 1. Det var nödvändigt för att skapa avlastning bland den ordinarie personalen och för att klienter skulle få försörjningsstödet i tid; 2. Det tog mycket kraft att introducera konsulterna så att deras arbete skulle vara rättssäkert och inga avvikelser skulle ske i relation till beslut som den ordinarie personalen fattade; 3. Det skapade avund bland personalen att konsulterna hade bättre betalt än den ordinarie personalen; 4. Utvärderingen visar att det inte var någon bra satsning i längden.

På organisationsnivå konstaterade våra respondenter att möjligheten att begränsa arbetet med hjälp av 'limiting' eller 'buffering' var begränsade för socialtjänsten. På avdelningsnivå har vi fått olika exempel på hur gruppen ibland använt sådana strategier. Här fick vi exempel på hur handläggare på avdelningsnivå försökt göra sig svåra att få tag på i förhållande till klienterna, som en slags "buffering -strategi". Det kan t.ex. handla om att begränsa telefontider eller hur man svarar på e-post.

Vi skall precis börja ha ett autosvar att vi skall svara inom 48 timmar. För det är en policy från X-kommun. Cheferna har sagt att vi får göra som vi vill. Jag tycker att det är en bra idé, många klienter väntar på att få svar direkt. (Socialsekreterare)

Enligt citatet ovan handlar det om att ransonera arbetet genom att inte göra det direkt. På avdelningsnivå har vi ovan fått exempel från både chefer och socialsekreterare på vad de anser vara lyckade strategier för att hantera överbelastning. Vi fick dock kommentarer från några enskilda socialsekreterare som menade att det inte alltid var så.

Men det läggs på en själv, hur tar jag mina raster... det är först när man mår så illa så att man bryter ihop på jobbet som man får stöttning, när man sjukskriver sig /.../ får hjälp.

(Socialsekreterare)

I citatet ovan betonas att det inte finns lösningar på avdelningsnivå eller organisationsnivå, utan att ansvaret för att ta hand om överbelastningen läggs på den enskilda individen. Per-

sonen här menar att hjälpen kommer för sent, först när individen inte klarar det längre. Här efterlyses förebyggande strategier på avdelnings- och i organisationen.

STRATEGIER PÅ INDIVIDNIVÅ

De 23 individuella strategier för att minska sin arbetsbörda och undvika överbelastning som vi redovisar nedan beskrevs i de fokusgrupper som genomfördes tidigt i projektet. Avsikten med att pröva dem i enkätform var att undersöka i vilken omfattning olika strategier används. Vi frågade inte om hur man hanterar den faktiska överbelastningen, t.ex. hur ofta man arbetade över. Vi har organiserat svaren från vår enkät i enlighet med Hirschmans kategorier, Loyalty – att vara lojal med organisationen, Voice – att på olika vis påtala överbelastningen eller Exit – att sluta. I redovisningen har vi omtolkat Hirschmans begrepp och även inkluderat strategier som att överväga att sluta eller att delvis sluta (sjukskriva sig, ta tjänstledigt). När det gäller de olika Loyalty-strategierna har vi delat upp dem i kompensatoriska, kravsänkande, engagemangssänkande och administrationsundvikande. (Se Tabell 1).

Tabell 1. Socialsekreterares svar på hur ofta de använder olika strategier för att reducera sin arbetsbörda. I tabellen återges antal och andel av de som svarat alltid och ofta respektive sällan och aldrig. Under varje variabel finns svarsfrekvens uppdelad på kvinnor och män respektive de som arbetat 0-4 år eller längre än 4 år. P värdet anger eventuella signifikanta skillnader vid Chi2 test.

STEFAN SZÜCS

TITEL: Docent i statsvetenskap och lektor vid institutionen för socialt arbete, Göteborgs universitet.

FORSKNING: Ledning, organisation, styrning och genomförande.

TABELL 1. Strategier för att reducera arbetsbördan?

Hur ofta använder du följande strategier för att reducera arbetsbördan?	Gör jag ofta eller alltid n procent		Gör jag sällan eller aldrig n procent		Vet ej n procent		Chi2
LOYALTY (kompensatorisk)							
Går på möten även när jag är sjuk	33	34,0	61	62,9	3	3,1	
Kön - kvinnor	31	37,3	49	59,1	3	3,6	ns
- män	2	15,4	11	84,6	0	0	
Erfarenhet: - 0-4 år	20	40,8	26	53,1	3	6,1	ns
- längre än 4 år	13	27,1	35	72,9	0	0	
Tar bara komplicerade ärenden	29	29,9	60	61,9	8	8,2	
Kön - kvinnor	24	28,9	52	62,6	7	8,4	ns
- män	5	38,5	8	61,6	0	0	
Erfarenhet: - 0-4 år	12	24,4	31	63,2	6	12,2	ns
- längre än 4 år	17	35,5	29	60,4	2	4,2	
Hjälper till – men förväntar mig att få tillbaka gentjänst direkt	22	21,6	68	70,0	8	8,2	
Kön - kvinnor	18	21,7	57	68,7	8	9,6	ns
- män	3	23,1	10	77,0	0	0	
Erfarenhet: - 0-4 år	10	20,4	32	65,4	7	14,3	ns
- längre än 4 år	11	22,9	36	75,0	1	2,1	
Arbetar på distans	7	7,3	84	86,6	6	6,2	
Kön - kvinnor	5	6,0	73	87,9	5	6,0	*
- män	1	7,7	11	84,6	1	7,7	
Erfarenhet: - 0-4 år	3	6,1	43	85,8	3	6,1	ns
- längre än 4 år	4	8,4	41	85,4	3	6,3	
LOYALTY (kravsänkande)							
Sänker mina kvalitetskrav på arbetet	33	34,1	62	64,0	2,1		
Kön - kvinnor	27	32,5	54	65,1	2	2,4	ns
män	5	38,5	8	61,6	0	0	
Erfarenhet: - 0-4 år	13	26,5	34	69,4	2	4,1	**
längre än 4 år	20	41,	28	58,4	0	0	
Föreslår annan utförare av arbetsuppgifter	15	15,4	78	80,4	4	4,1	
Kön - kvinnor	12	14,5	68	81,9	3	3,6	ns
män	3	23,1	9	69,2	1	7,7	
Erfarenhet: - 0-4 år	5	10,2	41	83,7	3	6,1	ns
längre än 4 år	10	20,9	37	77,1	1	2,1	
Undviker dra komplexa ärenden för överordnande	13	13,4	80	82,5	4	4,1	
Kön - kvinnor	11	13,2	68	81,9	4	4,8	ns
män	2	15,4	11	84,6	0	0	
Erfarenhet: - 0-4 år	6	12,2	41	83,6	2	4,1	ns
längre än 4 år	7	14,6	39	81,3	2	4,2	
Tar bara enkla, lättlösta ärenden	7	7,3	84	86,6	5	6,2	
Kön - kvinnor	5	6,0	73	88,0	5	6,0	*
män	2	15,4	11	84,6	0	0	
Erfarenhet: - 0-4 år	4	8,1	40	81,6	5	10,2	ns
längre än 4 år	3	6,3	44	91,7	1	2,1	

TABELL 1. Strategier för att reducera arbetsbördan? Forts...

Hur ofta använder du följande strategier för att reducera arbetsbördan?	Gör jag ofta eller alltid n procent		Gör jag sällan eller aldrig n procent		Vet ej n procent		Chi2
Loyalty (engagemangssänkande)							
Undviker att ta egna initiativ	23	23,7	71	73,2	3	3,1	
Kön - kvinnor	19	22,9	61	73,5	3	3,6	
män	4	30,8	9	69,3	0	0	ns
Erfarenhet: - 0-4 år	11	22,5	35	71,4	3	6,1	
längre än 4 år	12	25,0	36	75,0	0	0	ns
Undviker fördjupa mig i ärenden	14	14,4	80	82,5	3	3,1	
Kön - kvinnor	11	14,4	68	81,9	3	3,6	
män	2	15,4	11	84,7	0	0	ns
Erfarenhet: - 0-4 år	6	12,2	41	83,7	2	4,1	
längre än 4 år	8	16,7	39	81,2	1	2,1	ns
Gör mig "osynlig" när arbete ska fördelas	13	13,4	80	82,4	4	4,1	
Kön - kvinnor	13	15,5	66	79,5	4	4,8	
män	0	0	13	100	0	0	ns
Erfarenhet: - 0-4 år	7	14,2	39	79,6	3	6,1	
längre än 4 år	6	12,5	41	85,5	1	2,1	ns
Undviker att få information	12	12,4	83	85,5	2	2,1	
Kön - kvinnor	10	12,0	71	85,5	2	2,4	
män	2	15,4	11	84,7	0	0	ns
Erfarenhet: - 0-4 år	5	10,2	42	85,8	2	4,1	
längre än 4 år	7	14,6	41	85,5	0	0	**
Loyalty (administrationsundvikande)							
Undviker svara på e-post	38	39,2	57	58,8	2	2,1	
Kön - kvinnor	31	37,3	50	60,2	2	2,4	
män	6	46,2	7	53,9	0	0	ns
Erfarenhet: - 0-4 år	21	42,9	26	53,0	2	4,1	
längre än 4 år	17	35,4	31	64,6	0	0	ns
Uppfyller inte administrativa uppgifter	19	19,6	71	73,2	7	7,2	
Kön - kvinnor	17	20,5	61	73,5	5	6,0	
män	2	15,4	9	69,3	2	15,4	ns
Erfarenhet: - 0-4 år	9	18,4	37	75,5	3	6,1	
längre än 4 år	10	20,9	34	70,9	4	8,3	ns
Undviker gå på möten	6	6,2	89	91,8	2	2,1	
Kön - kvinnor	3	3,6	78	94,0	2	2,4	
män	3	23,1	10	77,0	0	0	ns
Erfarenhet: - 0-4 år	0	0	47	95,9	2	4,1	
längre än 4 år	6	12,5	42	87,5	0	0	***
Voice strategier							
Tar upp arbetsbörda på medarbetarsamtal	54	55,7	39	39,2	5	5,2	
Kön - kvinnor	47	56,6	31	37,3	5	6,0	
män	6	46,2	7	53,9	0	0	ns
Erfarenhet: - 0-4 år	22	44,9	23	46,9	4	8,2	
längre än 4 år	32	66,7	15	31,3	1	2,1	ns

FORSKNINGSSUPPLEMENTET 50

Diskuterar arbetsbörda med överordnad	42	43,3	52	53,6	3	3,1	
Kön - kvinnor	35	42,1	45	54,2	3	3,6	
män	6	46,2	7	53,9	0	0	ns
Erfarenhet: - 0-4 år	19	38,8	27	55,1	3	6,1	
längre än 4 år	23	47,9	25	52,1	0	0	ns

Exitstrategier

Söker ny arbetsplats	25	25,8	67	69,0	5	5,2	
Kön - kvinnor	22	25,3	58	69,9	4	4,8	
män	3	23,1	9	69,3	1	7,7	ns
Erfarenhet: - 0-4 år	14	28,5	32	65,3	3	6,1	
längre än 4 år	11	22,9	35	72,9	2	4,2	ns

Sjukanmäler mig	11	11,4	84	86,5	2	2,1	
Kön - kvinnor	9	10,8	72	86,8	2	2,4	
män	2	15,4	11	84,9	0	0	ns
Erfarenhet: - 0-4 år	5	10,2	44	85,7	2	4,1	
längre än 4 år	6	12,6	42	87,5	0	0	ns

Försöker gå ner på deltid	10	10,3	78	80,4	9	9,3	
Kön - kvinnor	9	10,8	67	80,7	7	8,2	
män	1	7,7	10	76,9	2	15,4	ns
Erfarenhet: - 0-4 år	5	10,2	40	81,6	4	8,2	
längre än 4 år	5	10,5	38	79,2	5	10,4	ns

Anmäler vård av sjukt barn	6	6,2	83	85,6	8	8,2	
Kön - kvinnor	5	6,0	71	85,5	7	8,4	ns
män	1	7,7	11	84,6	1	7,7	
Erfarenhet: - 0-4 år	1	2,0	42	85,7	6	12,2	ns
längre än 4 år	5	10,5	41	85,5	2	4,2	

Tar tjänstledigt	3	3,1	86	88,6	8	8,2	
Kön - kvinnor	3	3,6	73	87,9	7	8,4	
män	0	0	12	92,3	1	7,7	ns
Erfarenhet: - 0-4 år	2	4,1	43	87,8	4	8,2	
längre än 4 år	1	2,1	43	89,6	4	8,3	ns

ns= ej signifikant *= ≤ 0.05 **= ≤ 0.01 ***= ≤ 0.001

”Enligt intervjuerna är övertidsarbete och prioritering av arbetsuppgifter eller ärenden framträdande strategier.”

► DE KOMPENSATORISKA STRATEGIerna

En av de vanligaste strategierna var att gå på möten även om man var sjuk (se tabell 1). Den bakomliggande strategin var att det inte finns någon annan som tar hand om ens arbete när någon är borta och då blir det dubbelt så arbetsamt att ha varit borta från arbetet. Fler än var tredje socialsekreterare (34 procent) gjorde det ofta eller alltid. En strategi var att bara ta komplicerade ärenden (30 procent). Tanken bakom denna strategi att hantera arbetsbelastningen är att det blir svårare för utomstående att uppskatta tidsåtgången och att personen inte behöver ta lika många ärenden som de andra.

En strategi för att hantera överbelastning är att hjälpa andra men att då också förvänta sig att få tillbaka gentjänster direkt. Nästan var tredje socialsekreterare använder denna strategi, och som vi såg under förra avsnittet på hur överbelastning hanteras på avdelningsnivå är detta en strategi som ofta uppmuntras av ledningen för att gruppen skall fungera bättre. Att arbeta på distans, alltså oftast hemifrån, är inte en lika vanlig strategi bland dessa socialsekreterare, färre än en av tio sade sig göra detta ofta. Här finns oftast ett regelsystem för vilka handlingar som får tas med från arbetsplatsen som kan begränsa möjligheten att använda en sådan strategi inom socialtjänstens försörjningsstöd. Dock använder män i större utsträckning än kvinnor strategin. (Inom parentes får vi påminna om att enkäten gjordes innan covid-19 – utbrottet under år 2020 som lett till att många kommuner valt att skapa möjligheter för arbete på distans.)

Enligt intervjuerna är övertidsarbete och prioritering av arbetsuppgifter eller ärenden framträdande strategier. Astvik m.fl. (2014) konstaterade att dessa strategier är vanligast inom socialtjänsten. Vi fick också flera beskrivningar av detta vid intervjuerna.

Först strukturerar jag upp jobbet och sen prioriterar jag. De sista två veckorna varje månad handlar det om att behandla ansökningar. Får in en hög varje dag, det som kommer in först handlägger jag först. Prioritera. Lätt att lägga upp och få struktur.

Det andra är inte lika lätt att prioritera.... Sitter väl över lite mer i slutet av månaden och kommer en timme innan för att hinna handlägga lite mer. (Socialsekreterare)

Det blir en del som sitter till klockan 20 varje kväll. Det är aldrig någon som säger: 'du kanske kan strunta i det där' (Socialsekreterare)

Denna socialsekreterare skiljer mellan att handlägga (= att ev. godkänna, beräkna och betala ut försörjningsstöd) och det sociala arbetet (= arbetet för att hjälpa personer att bli självförsörjande). Handläggningen av försörjningsstöd följer en månatlig logik där utbetalningar sker i slutet av varje månad och där det är viktigt att pengar kommer ut i tid för att hyra och räkningar skall hinna betalas.

DE KRAVSÄNKANDE STRATEGIerna

Kravsänkande (och senare engagemangssänkande) strategier är ofta den andra vägens strategier som t.ex. socialsekreterare tar till för att hantera en överbelastad arbetssituation. Bland våra strategier är just tanken om att sänka kvaliteten på arbetet den mest använda strategin (34 procent gör så ofta eller alltid). Socialsekreterare med längre yrkeserfarenhet gör detta oftare än de med kortare tid i yrket. Andra sätt är att föreslå att någon annan skall ta över ärendet eller att undvika att dra komplexa ärenden för överordnande, då det kan innebära att man skulle uppmanas att göra mer i ärendet än annars. En inte lika vanlig strategi är att bara ta enkla, lättare ärenden. Här är tanken att dessa kan göras snabbt och enkelt och inte kräva lika många kontakter och arbete. Bland socialsekreterarna gör män det oftare än kvinnor.

Intervjuerna visade att det finns olika sätt att begränsa arbetet med klienter, att skala ner ambitionen, att se till att handlägga utbetalningarna i första hand och vänta med det mera omfattande förändringsarbetet.

ENGAGEMANGSTÄNKANDE (ATT INTE BRY SIG)

En ytterligare kvalitetssänkning, men att ändå

fortfarande vara lojal till organisationen och dess uppdrag handlar om engagemanget, att inte bry sig. Här handlar det om att undvika att ta egna initiativ (24 procent gör det ofta eller alltid), att undvika att fördjupa sig i ärenden (14 procent) och att undvika att få information (12 procent). En särskild undvikandestrategi var att försöka göra sig osynlig när arbetet fördelades (13 procent), kanske titta ner i sina papper när frågan ställdes om vem som kan ta ett ärende.

Vid intervjuerna nämndes ytterligare en strategi för att undvika att få för mycket att göra genom att både undvika nödvändig rapportering och att inte verka bry sig.

En av kollegorna skrev inte av sina ärenden, det såg ut som om han hade många. Sen fattade han beslut som i datasystemet genererar en anteckning och då skall man skriva en motivering. Men han hade inte skrivit en enda rad. Det blev väldigt svårt att se vad som hänt i personens liv. Han minimerade sin arbetsuppgift, betalade ut pengarna och brydde sig inte. (Socialsekreterare)

Även bland de engagemangssänkande strategierna är socialsekreterarna lojala mot organisationens beslutsfattande uppdrag, de handlägger ärendena och försöker göra det i tid, men tar inga egna initiativ och fördjupar inte arbetet vilket naturligtvis får konsekvenser för de som ansöker om stöd.

ADMINISTRATIONSUNDVIKANDE

Många rapporter om det sociala arbetet har problematiserat att arbetet blivit alltmer administrativt och byråkratiskt (t.ex. Lauri 2016). Just att inte uppfylla alla pålagda administrativa uppgifter blir paradoxalt nog en lojalitetsstrategi för att hinna med arbetet. Så många som var femte gör det ofta eller alltid. Den mest använda administrationsundvikande strategin är att inte svara på e-post. Nästan fyra av tio gör det alltid eller ofta (39 procent). Däremot är det inte en lika vanlig strategi att undvika att gå på möten (6 procent). Här gör dock de som arbetat längre detta signifikant oftare än de som arbetat kortare än fyra år.

Bara hålla telefontiderna, inte lämna ut mobil och inte ha telefonen öppen andra tider än denna. ... Det handlar om att hushålla med min tid. Jag måste gå på rätt möten. (Socialsekreterare)

Intervjun ovan är exempel på hur de ska förhålla sig till administrativa rutiner och möten vilket i sig blivit en viktig strategi för att undvika överbelastning.

VOICESTRATEGIER

I vår enkät tog vi upp två formaliserade voice-strategier: att ta upp arbetsbördan på medarbetarsamtal (54 procent gör ofta eller alltid så) eller att ta upp arbetsbördan med överordnad (45 procent). Mer än hälften gör alltså åtminstone någon av dessa strategier. Intressant är att den formaliserade tiden för medarbetarsamtal verkar användas av fler än den allmänna möjligheten att ta upp det med överordnad, trots att den senare möjligheten finns hela tiden medan medarbetarsamtalen normalt är en gång per år. Lika intressant är att nästan hälften av alla socialsekreterare oftast inte tar upp arbetsbördan med överordnad. Detta förhållningssätt väcker en fråga om vilka hinder som finns.

Det finns naturligtvis flera möjliga strategier för att uttrycka missnöje med arbetsbördan. Vi frågade inte hur många som tagit upp detta med sin intresse- eller fackförening, skrivit en debattartikel eller försökt föra upp frågan på den politiska nivån i kommunen via socialnämnden eller eget politiskt engagemang. Därför kan vi inte veta vilka andra strategier som används.

EXITSTRATEGIER

Den vanligaste exitstrategin är att söka efter en ny arbetsplats (26 procent gör det ofta eller alltid). Mer än var tionde socialsekreterare svarar att de vid övermäktig arbetsbörda alltid eller ofta sjukanmäler sig (11 procent) eller går ner på deltid (10 procent). Så många som var tjugonde (6 procent) stannar ofta hemma för vård av sjukt barn för att hantera arbetsbördan medan det är mer ovanligt att faktiskt ta tjänstledigt (3 procent). Det kan tänkas vara en underrepresentation av den sistnämnda kategorin, att ta tjänstledigt, då personer som använder denna strategi inte fanns på plats för att fylla i enkäten. Kanske kan vi tala om en gråzon till vad som egentligen är avsikten med sjukanmälan. Vi har här definierat det som en exitstrategi, eftersom man uteblir från arbetet, men det skulle kunna vara en slags protest (en voicestrategi) för att markera för arbetsgivaren att situationen är ohållbar. Det kan också tänkas vara en lojalitetsstrategi, att känna sig nödgad att stanna hemma från arbetet för att faktiskt stå ut och klara av det. Samma resonemang skulle kunna föras om att gå ner på deltid eller stanna hemma för sjukt barn. Några av dessa strategier är att betrakta som brott (att stanna hemma med sjuka barn om de inte är sjuka eller att sjukanmäla sig utan sjukdom) så det är inte så konstigt att inte många självrapporterar att de gör det.

- ▶ Vid intervjuer berättade socialsekreterare att det är lättare för personer som står nära pension, de säger ifrån om de har för mycket. Eftersom det är brist på personal får de oftare 'specialare'. Några menar att det drabbar nyanställda som inte vågar säga ifrån.

Man kan gå till chefen och säga 'nu räcker det, jag tänker inte ta fler' det har fungerat för mig, då har jag sluppit ta fler. 'Då säger jag upp mig' sa jag och då slapp jag det. (Socialsekreterare)

Även det sistnämnda exemplet visar på att det vi här kallar exitstrategier också har tydliga inslag av protest och voicestrategi. Med den metod vi här har använt kan vi inte fånga de som faktiskt slutat på grund av en övermäktig arbetsbörda, men tidigare forskning (t.ex. Tham 2007; 2014, Kullberg 2012) visar att personalomsättningen är mycket hög inom socialtjänstens myndighetsutövande verksamheter.

SLUTDISKUSSION

Syftet med denna artikel var att analysera hur personal inom socialtjänsten som organisation talar om och agerar för att reglera arbetsbördan för att undvika överbelastning. Våra frågeställningar var: (i) Hur talar och agerar personal inom socialtjänstens försörjningsstöd om strategier på organisations- och avdelningsnivå för att hantera att inte personalen upplever överbelastning? (ii) Hur talar och agerar första linjens handläggare för att hantera överbelastning inom socialtjänstens försörjningsstöd?

På organisatorisk nivå finns inte så många möjligheter att begränsa inflödet av ärenden. Socialtjänstens försörjningsstöd är en instans dit alla skall ha rätt att vända sig. Att använda s.k. 'limiting-strategier', dvs att försöka begränsa antalet ärenden på organisatorisk nivå är sällan möjligt. Däremot kan olika typer av buffring-strategier användas, alltså försök att försvåra eller skjuta upp hanteringen av ärenden. Detta kanske främst på avdelningsnivå, då samarbete med andra inom organisationen och ibland utanför organisationen kan vara ett sätt att begränsa och förhålla antalet beslut i individuella ärenden. Dessa strategier leder dock sällan till en faktisk begränsning, ärendena finns ju kvar. En variant är att utöka resurserna i organisationen, se till att det blir fler handläggare per ärende. Denna strategi har enligt vår studie blandade erfarenheter. Ibland upplevs sådana resurstillskott som en nödvändig insats för att minska arbetsbördan för enskilda arbetsgrupper eller individuella socialarbetare. Andra gånger,

när konsulter tas in, finns det en större ambivalens. Här finns också erfarenheter av att det på längre sikt inte var bra för organisationen. Den kanske största möjligheten att minska arbetsbelastningen för enskilda handläggare är på avdelnings-, eller arbetsgruppsnivå. Här har vi fått flera exempel på hur arbetet kan fördelas på ett sätt så att alla känner stöd från arbetsgruppen. Viktigt är att inte omsättning av personal är för stort så att de som arbetar har rätt kompetens för att hjälpa varandra. Möjligheten att begränsa arbetet på organisatorisk nivå är att försöka påskynda hanteringen av ärenden. Det skall vara lätt att ansöka om hjälp men ännu lättare att få beslut, insatser och att avsluta ärendena. Denna strategi användes uttalat i åtminstone en av de kommuner som ingick i studien.

Som nämnts ovan är just arbetet med att få till en rättvis fördelning av arbetet centralt inom socialtjänsten. Här omnämns arbetet som görs av enhetschefer och förste socialsekreterare som viktigt för att behålla och utveckla det kollegiala samarbetet. I de kommuner som ingår i denna studie hade förste socialsekreteraren den avgörande rollen vad gäller fördelningen av ärenden på teamet och erfarenheterna var i dessa kommuner samstämmigt goda.

Främst verkar det dock som om det är upp till de enskilda handläggarna att begränsa arbetsbördan med hjälp av lojalitet, voice eller exitstrategier. Det handlar alltså inte om att begränsa arbetet vid dess början, möjligheten att begränsa tillgången till arbete är mycket litet. Istället handlar det om att påskynda arbetets slut. Att snart ge ett beslut, en insats eller ett avslag, verkar vara den möjliga vägen.

Denna studie har på flera sätt visat på den utsatthet som personer som arbetar inom socialtjänstens försörjningsstöd har. Möjligheten att minska det arbete man skall göra är begränsade. Även om socialarbetarna visade på många olika individuella strategier för att hantera den egna överbelastningen, så verkar de inte påverka känslan av att ofta ha för mycket att göra. Istället är möjligheten att så att säga "rösta med fötterna" och byta arbetsplats en strategi. Som andra visat är detta varken bra för kommunens socialtjänst eller de människor som är beroende av dess tjänster (Tham 2016). Vi menar att det i framtiden är viktigt att särskilt undersöka kommuner som lyckas hantera arbetsbelastningen inom socialtjänstens myndighetsutövning på ett bra sätt för kommuner, socialarbetare, brukare och anhöriga. ◀

REFERENSER

- Astvik W, Melin M & Allvin M (2014):** Survival strategies in social work: A study of how coping strategies affect service quality, professionalism and employee health. *Nordic Social Work Research*, 4(1) 52-66.
- Astvik, W., Welander, J. & Isaksson, K. (2017)** Sorti, tystnad och lojalitet bland medarbetare och chefer i socialtjänsten. *Arbetsmarknad & Arbetsliv* 23(3) 41-61.
- Berlin, J; Szücs, S; Höjer, S; Liljegren, A (2021).** How do street-level bureaucrats handle high workload? Collegial mechanisms at the organisational level – experiences from public healthcare organizations.- *European Management Review* (Early View).
- Billquist, L. (1997)** Byråkrati och personligt bemötande – studier av tidsbeställning. *Socialvetenskaplig tidskrift* 4, (2) 114-129.
- Brodkin, E.Z. (2011)** Policy work: Street-level organizations under new managerialism. *Journal of Public Administration Research and Theory*, 21(3) 253-277.
- Collins, S. (2008).** Statutory social work: Stress, job satisfaction, coping, social support and individual differences. *British Journal of Social Work*, 38(6), 1173-1193.
- Ellett, A. J., Ellis, J. I., Westbrook, T. M., & Dews, D. (2007).** A qualitative study of 369 child welfare professionals' perspective about factors contributing to employee retention and turnover. *Children and Youth Services Review*, 29, 264-281.
- Ellis, K. (2011)** 'Street-level Bureaucracy' Revisited: The Changing Face of Frontline Discretion in Adult Social Care in England. *Social Policy & Administration* 45 (3) 221-244.
- Dellgran, P. (2011)** Vad händer med professionen, klienterna och socialtjänsten? Sker det en flykt från fattigdomsarbete? I *Far väl välfärden?* Rapport, Stockholm: FAS.
- Försäkringskassan (2015):** Yrke och sjukfall, Korta analyser 2015:1. ISBN: 978-91-7500-386-3, FK-nr: 116-1.
- Göransson, C, Sundman, A-K, Månsson U. (1983)** *Socialsekreterarnas arbetsmiljö*. Stockholm: Liber.
- Hamama, L. (2011).** Differences between children's social workers and adults' social workers on sense of burnout, work conditions and organisational social support. *British Journal of Social Work*, 42(7), 1333-1353.
- Hirschman AO (1970):** *Exit, voice, and loyalty. Responses to decline in firms, organizations and states.* Cambridge: University Press.
- Huqe, P. & Buffat, A. (2014).** *A Public Service Gap: Capturing contexts in a comparative approach of street-level bureaucracy.* *Public Management Review*, 16(4): 548-569.
- Kullberg, K. (2011)** *Socionomkarriärer. Om vägar genom yrkeslivet i en av välfärdsstatens nya professioner.* Doktorsavhandling, Göteborgs universitet.
- Lauri, Marcus (2016)** *Narratives of governing: rationalization, responsibility and resistance.* Doktorsavhandling. Umeå universitet.
- Leviner, Pernilla (2011)** *Rättsliga dilemman i socialtjänstens barnskyddsarbete.* Doktorsavhandling. Stockholms universitet.
- Liljegren, A; Berlin, J; Höjer, S; Szücs, S (2021).** The Police and "the Balance" – Managing the workload within Swedish police investigation. *Journal of Professions and Organization*, 8, (1) 60-75.
- Lipsky, M. (1980/2010).** *Street-Level bureaucracy: The dilemmas of individuals in public services.* New York: Russell Sage.
- Olofsdotter, G. & Augustsson, G. (2008)** *Uthyrd konsulter från bemanningsföretag: Främling eller outsider?* *Arbetsmarknad och Arbetsliv* 14 (4) 11-25
- Shapiro, D. (1974)** *Occupational Mobility and Child Welfare Workers: An Exploratory Study.* *Child Welfare*, 53 (1) 5-13.
- Tham P (2007):** "Why are they leaving? Factors affecting intention to leave among social workers in child welfare." *British Journal of Social Work*, 37(7)1225-1246.
- Tham P (2016):** "Mindre erfaren - mer utsatt? Nyexaminerade och mer erfarna socialsekreterares beskrivningar av sina arbetsvillkor 2003 och 2014." *Socionomens forskningssupplement*, 40 4-33.
- Tummers, L. (2017).** The Relationship Between Coping and Job Performance. *Journal of Public Administration Research and Theory*, 27(1): 150-162.
- Tummers, L. & Bekkers, V. (2014).** Policy Implementation, Street-level Bureaucracy, and the Importance of Discretion. *Public Management Review*, 16(4): 527-547.
- Tummers, L., Bekkers, V., Vink, E. & Musheno, M. (2015).** Coping During Public Service Delivery: A Conceptualization and Systematic Review of the Literature. *Journal of Public Administration Research and Theory*, 25 (4): 1099-1126.
- Williams, P. (2013)** What is buffering. A simple buffering definition. Hämtad från: <https://www.bandwidthplace.com/what-is-buffering-a-simple-buffering-definition-article/> ◀

SKA KRONOLOGISK ÅLDER SPELA IN FÖR ÄLDRES RÄTT TILL STÖD OCH SERVICE?

Är det rimligt att använda kronologisk ålder och åldersgränser vid tilldelning av stöd och service i form av äldreomsorg och personlig assistans?

AV HÅKAN JÖNSON

Författaren undersöker uppfattningar om detta hos svenska socionomstudenter. Resultaten visar att respondenterna har en generös inställning till äldres rätt till stöd och omsorg, men uppfattningarna framstår samtidigt som relativt ogenomtänkta vilket innebär en risk att de avfärdas i mötet med det sociala arbetets mindre generösa praktik.

Enligt den svenska sociallagstiftningen ska stöd till äldre i form av äldreomsorg och annan service ges utifrån den enskildes behov. Samtidigt finns det bestämmelser i lagstiftningen där den kronologiska åldern används för att bevilja bistånd eller utesluta personer från vissa stödformer. Personer över 65 års ålder kan exempelvis inte nybeviljas personlig assistans enligt Lag om stöd och service till vissa funktionshindrade (LSS), utan är hänvisade till äldreomsorgen. I Socialtjänstlagen finns det sedan 2018 en möjlighet enligt kap 4 § 2 att bevilja hemtjänst utan individuell prövning för äldre.

Kommunen bestämmer helt enkelt en ålder och anger vilka insatser som personer över den åldern kan beviljas utan prövning. Flera partier har också framfört krav om att införa en "äldreboendegaranti" för personer över 85 år och i någon enstaka kommun har en sådan garanti faktiskt införts. Motiven för att införa åldersstyrda behovsbedömningar har varit flera och handlat om att minska administrationen, öka tillgängligheten, tilliten, tryggheten och bemyndigandet av de som tycker sig ha hjälpbehov (SOU 2017:21; Proposition 2017/18:106). De etablerade och föreslagna åldersgränserna kan motiveras av ekonomiska eller praktiska skäl, men kan också uttrycka föreställningar om att personer i olika åldrar generellt sett har olika behov, exempelvis att yngre med stödbehov har ett större behov av ett aktivt liv än äldre (Lövgren, 2017), eller att en "åldersrelaterad presumtion" (SOU 2017:21, s 754) om omsorgsbehov är rimlig för personer över en viss ålder.

Både forskare, yrkesverksamma biståndsbedömare och representanter för sociala rörelser har varit kritiska mot användningen av

åldersgränser och betonat att människor är olika och att det individuella behovet ska utgöra den enda grunden för samhällets stöd (Ratzka, 2014; Mattsson, 2018; Harnett, 2019). I intervjuer som Harnett genomförde med biståndshandläggare inom kommunal äldre- och funktionshinderomsorg framställdes frågan om äldreomsorg utifrån ålder som ett initiativ som framför allt drevs på den politiska nivån och samma kommentar förekom i en rundringning till chefer inom äldreomsorg som Siverskog och Jönson (2020) har genomfört. Kritiken är förväntad utifrån den uppdelning av policy i en biståndsväg och en serviceväg som Börjeson (2017) beskrivit, där den professionella rollen som bedömare av individens behov ställts upp mot ett system där den bemyndigade medborgaren/kunden väljer utifrån ett utbud av servicetjänster. Ur medborgarperspektivet kan den individuella bedömningen framstå som ett sätt att hindra enskilda att få del av serviceinsatser.

I det här sammanhanget är socionomstudenters uppfattningar intressanta att undersöka. Studenter går en utbildning där de skolas in i ett professionellt tänkande kring individuell behovsprövning utifrån Socialtjänstlagen, vilket borde göra dem särskilt kritiska mot att ge bistånd utifrån kronologisk ålder. De är också förtrogna med teorier om normer, kategoriseringar och diskriminering, och borde därför förhålla sig kritiskt till stereotypa ålderskategoriseringar, i synnerhet om dessa missgynnar vissa människor. Samtidigt är äldreområdet svagt representerat inom socionomutbildningar i Sverige. Studenterna har sannolikt inte någon fördjupad kunskap om äldre och äldreomsorg och befinner sig åldersmässigt långt ifrån kategorin de äldre (Socialstyrelsen, 2007). Däremot är det troligt att de uttrycker det som brukar benämnas "social work idealism", vilket innebär att de guidas

▶ av altruistiska motiv och ambitioner att öka välfärd och rättvisa för utsatta grupper (Csikai & Rozensky, 1997, Ngai & Cheung, 2009; Liedgren & Elvhage, 2015). Internationell forskning har visat att studenter inom socialt arbete ofta har en allmänt välvillig inställning till kategorin äldre, men att deras kunskaper om äldres förmågor och behov brister och intresset för att arbeta med kategorin är svagt (Cummings, Adler & DeCoster 2005; Hooyman & Lubben, 2009; Wang and Chonody, 2013). Vem ska få vad och varför? Det är frågor som ställts i forskning om området moralisk ekonomi och i undersökningar om folkliga attityder har äldre varit den kategori som anses mest förtjänta av välfärd (Van Oorshot, 2006). Det är tänkbart att studenter, i kraft av att de är medborgare utan fördjupade kunskaper om socialgerontologi och äldreomsorg, har uppfattningar om äldre och äldreomsorg som tar fasta på den kronologiska åldern, eller likställer denna med omsorgsbehov.

Syftet med den här artikeln är att undersöka svenska socionomstudenters uppfattningar om betydelsen av kronologisk ålder som grund för rätten till stöd och service. Uppfattas kronologisk ålder som en rimlig faktor för rätt till bistånd? Vilka motiv är centrala för studenters uppfattningar för och emot användningen av ålder? Är det möjligt att identifiera karaktäristika bland studenterna som har betydelse för deras ställningstaganden? Den sistnämnda frågan anknyter till de studier som visat att yngre studenter och manliga studenter hade mer stereotypa och negativa attityder till äldre, och detsamma gällde för dem som hade liten erfarenhet av äldre och äldreomsorg och som inte haft möjlighet att reflektera över området inom ramen för kurser (Wang and Chonody, 2013).

METOD OCH MATERIAL

Den genomförda studien är explorativ och tänkt att ligga till grund för fokusgruppintervjuer, som fördjupar kunskapen om studenternas resomang kring användningen av ålder. Studien bygger på en enkät som besvarades av 269 socionomstudenter vid fjärde respektive sjätte terminen på tre utbildningsorter i Sverige. Valet av terminer baserades på det faktum att studenter vid socionomprogrammen har sin utbildning i socialrätt och biståndsbedömning under den tredje terminen och efter detta kan de förväntas förstå frågor om biståndsbedömningar. Det är också tänkbart att den handledda

studiepraktik som studenterna deltar i under termin fem påverkar deras attityder, och att detta visar sig i en jämförelse mellan de två terminerna.

Datinsamlingen ägde rum i januari 2020. Forskarna besökte klasser under introduktion eller vid tidiga föreläsningar, då många studenter deltar. Populationen bestod därför av de 327 studenter som fanns i klassrummen och andelen som besvarade enkäten var 77 %. 243 studenter fyllde i enkäten online i klassrummet och 26 fyllde i pappersenkät. För att öka deltagandet bjöd forskarna på kaffe och lottade ut biobiljetter bland de som besvarade enkäten. Ett alternativt förfarande hade varit att räkna bortfall på klasslistor, men dessa listor utgör ett rörligt underlag under de första veckorna där studenter försvinner och tillkommer. Det är också svårt att se att klassnärvaro skulle påverka resultatet på något systematiskt sätt. Deltagarna informerades om att det var frivilligt att besvara enkäten och att inga känsliga personuppgifter samlades in.

TABELL 1. Sammanställning av bakgrundsvariabler (N=269)

BAKGRUNDSVARIABLER		
STUDIEORT	1. Studieort 1 = 83 (31%) 2. Studieort 2 = 63 (23%) 3. Studieort 3 = 123 (46%)	
TERMIN	Termin 4 = 142 (53%) Termin 6 = 127 (47%)	
ÅLDER	Ålderskategori Yngre än 26 år eller 26 år och äldre 175/94 (65%/35%)	Medelålder 26 (Std 5.8),
	Ålderskategori Yngre än 30 år eller 30 år och äldre 216/53 (80%/20%)	Medianålder 24
KÖN	Kvinna = 214 (80%) Man = 49 (18%) Vill ej kategorisera sig så = 6 (2%)*	
ERFARENHET AV ÄLDREOMSORG (arbete, praktik, personlig)	Ej erfarenhet = 137 (51%) Erfarenhet = 132 (49%)	

*Av statistiska skäl kodades respondenterna inom denna kategori som internt bortfall när kön utgjorde en oberoende variabel i analysen.

Den som söker får själv avgöra om behovet finns och fyller enbart i sina inkomstuppgifter för att beräkna avgiften.

HÅKAN JÖNSON

TITEL: Professor i socialt arbete vid Lunds universitet

FORSKNING: Handlar om äldreomsorg, ålderism och äldres sociala problem

I enkäten ombads studenterna ta ställning för eller emot fem påståenden om fall där kronologisk ålder kan ses som avgörande eller inverkan på rätten till hjälp. I anslutning till detta fick de även välja det motiv som de menade bäst representerade deras ställningstagande, och de fick också möjlighet att ge kompletterande fritextsvar. Av utrymmesskäl kommer fritextsvaren inte analyseras i den här artikeln, men refereras i något fall. I artikeln kommer de tre fall som tydligast representerar ålder som formell grund för rätt till bistånd användas. Det första fallet handlar om kommunernas möjligheter att bevilja vissa timmar hemtjänst för personer som uppnått en ålder som kommunen har bestämt.

Det andra fallet handlar om förslag om att införa en äldreboendegaranti för personer över 80 år. Det tredje fallet handlar om utslutningen av personer över 65 år från möjligheten att nybeviljas personlig assistans. I analysen redovisas frekvenser för studenternas ställningstaganden.

För att identifiera samband med bakgrundsvariabler används bivariata analyser (Chi-2), samt multivariat analys i form av binär logistisk regression.

RESULTAT

Studenterna hade en generös hållning i sina bedömningar av fallen, i synnerhet i de fall då äldres möjlighet att erhålla insatser uppfattades stå emot den kommunala ekonomin. Hållningen korresponderar väl med den typ av altruism som beskrivits i andra studier av socionomstudenter (Csikai & Rozensky, 1997, Ngai & Cheung, 2009; Liedgren & Elvhage, 2015). Även om ålder tillmättes betydelse i flera fall, tycks studenterna inte ha gjort någon åtskillnad mellan *olika höga åldrar* (70-åringar jämfört med 80-åringar) vilket

bäst illustreras genom de två fallbeskrivningar som inte analyserats närmare nedan. Det ena fallet avsåg frågan om en äldre kvinna skulle övertalas till att ta emot vardagsrehabilitering och genomföra vardagsrehabilitering som kunde göra henne oberoende av den hemtjänst hon ansökte om efter en stroke. Det andra fallet handlade om en man som inte beviljats ledsagning för att gå på det lokala lagets hemmamatcher i fotboll. De två fallen manipulerades i enkäterna så att kvinnans ålder var 70 respektive 80 år och mannens ålder var 80 respektive 70 år i cirka hälften av enkäterna. En förväntan var att fler studenter skulle förespråka övertalning till vardagsrehabilitering respektive ta ställning för att mannen skulle beviljas ledsagningen i de fall då den sökande var 70 år. Inga skillnader förelåg dock i förhållande till åldersmanipulationen, vilket antingen kan tolkas som att studenterna inte uppfattade 70 och 80 år som skilda åldrar, alternativt att de såg andra förhållanden som överordnade i bedömningen.

FALL 1: ATT BEVILJA ÄLDREOMSORG UTFRÅN ÅLDER UTAN INDIVIDUELL BEHOVSBEDÖMNING

Frågans formulering: I vanliga fall beviljar kommuner hemtjänst efter en individuell prövning av behov. Sedan 2018 finns det en möjlighet för kommuner att undanta personer över en viss ålder (exempelvis 67, 70, 75, 80 eller 85 år) från den individuella prövningen. Den som söker får själv avgöra om behovet finns och fyller enbart i sina inkomstuppgifter för att beräkna avgiften. Tycker du att personer över en viss ålder ska kunna beviljas hemtjänst utan individuell prövning av behoven?

Att bevilja hemtjänst utifrån kronologisk ålder sågs som bra av 57 % av respondenterna och dåligt av 43 %.

TABELL 2. Det motiv som valdes som viktigast för ställningstagandet (n=269)

Bra, för att det blir mindre administration och folk som inte har behovet kommer ändå inte ansöka.	57 (21%)
Bra, eftersom det kan kännas utlämnande och förnedrande att behöva genomgå en individuell prövning.	64 (24%)
Bra av annat skäl.	25 (9%)
Dåligt, med tanke på att vissa som klarar att städa och handla kanske beviljas hemtjänst trots att de inte alls har behovet.	68 (25%)
Dåligt, för att det uttrycker en ålderistisk föreställning om att alla över en viss ålder är skröpliga och behöver omsorg.	45 (17%)
Dåligt av annat skäl.	10 (4%)
Totalt antal svarande	269 (100%)

TABELL 3. Det motiv som valdes som viktigast för ställningstagandet (n=268)

Bra eftersom den som är så gammal ska ha rätt att känna sig trygg och inte ifrågasättas.	151 (56%)
Bra med bistånd utifrån ålder, men åldersgränsen borde sättas högre (exempelvis vid 85 eller 90 år).	20 (7%)
Bra av annat skäl.	15 (6%)
Dåligt, eftersom platserna kostar mycket för kommunen och därför måste det individuella behovet prövas noga.	61 (23%)
Dåligt av annat skäl.	21 (8%)
Totalt antal svarande	268 (100%)
Missing values = 1	

- ▶ Tillfrågade om vilken ålder som vore lämplig om en kommun införde åldersbaserade prövningar (med möjlighet att välja 65, 70, 75, 80, 85 och 90 eller aldrig) svarade 32 % att detta aldrig var rätt och att behovet skulle bedömas individuellt. Bland de 68 % som angav en ålder såg 60 % åldrarna 60-75 som lämpligast. Av de 75 fritextsvaren var det 36 där studenten betonade att behov alltid ska bedömas individuellt. Däremot förekom inga fritextsvar som utvecklade temat om ålderism, trots att 17 % såg detta som ett

huvudsakligt skäl mot att bevilja hemtjänst utifrån ålder.

FALL 2: ATT INFÖRA EN ÄLDREBOENDEGARANTI FÖR PERSONER ÖVER 80 ÅR

Frågans formulering: En ledamot av Byköpings kommunfullmäktige har motionerat om en "äldreboendegaranti" som innebär att personer som fyllt 80 år ska ha rätt att flytta in på äldreboende (dvs. särskilt boende med personal dygnet runt) utan den prövning av behov som annars görs. Är det bra eller dåligt med den föreslagna äldreboendegarantin?

Givet karaktären av omsorgen och kostnaderna för en plats på äldreboende (6-700 000/år) var det överraskande att hela 68 % av studenterna var positiva till en äldreboendegaranti.

I enkäten formulerades svarsalternativen medvetet på ett sätt som inte skulle väcka frågan om heterogenitet och konkurrens mellan äldre omsorgstagare. De 28 fritextsvar som uttryckte kritik mot förslaget fokuserade dock på precis denna problematik. När det gäller det omfattande stödet för en äldreboendegaranti bland studenterna, kan denna tolkas som att öka välfärd och trygghet för äldre ställdes emot kommunens kostnader. Ett oväntat resultat var att så få villkorade ett positivt ställningstagande till en högre ålder för äldreboendegaranti. Åttio år sågs som en rimlig ålder, trots att 85 och 90 år är de åldrar som vanligen figurerar inom den politiska och mediala arenan, när ålder anförs som skäl till att bevilja plats på särskilt boende.

FALL 3: UTESLUTNINGEN AV PERSONER ÖVER 65 ÅR FRÅN NYBEVILJANDE AV PERSONLIG ASSISTANS

Frågans formulering: Personlig assistans är en insats för personer med omfattande och långvariga funktionsnedsättningar. Personlig assistans är mer individanpassad än insatser för äldreomsorgen. I dagsläget kan personer över 65 inte beviljas personlig assistans, den som är äldre får insatser från äldreomsorgen. Motiveringen är att personlig assistans i första hand är till för barn, unga och vuxna i arbetsför ålder. Är detta rätt eller fel?

Endast 37 % av studenterna höll med om att det var rätt att inte bevilja personlig assistans till personer vars hjälpbehov uppstod efter 65 års ålder.

TABELL 4. Det motiv som valdes som viktigast för ställningstagandet (n=267)

Det är rätt eftersom personlig assistans är en mycket kostsam insats och äldre kan få hjälp från äldreomsorgen.	62 (23%)
Det är rätt med en åldersgräns men den borde höjas (exempelvis till 75 eller 80 år).	46 (17%)
Det är rätt av annat skäl.	9 (3%)
Det är fel för detta är åldersdiskriminering och det borde inte finnas någon åldersgräns överhuvudtaget.	128 (48%)
Det är fel av annat skäl.	22 (8%)
Totalt antal svarande	267 (100%)
Missing values = 2	

Som framgår av tabellen var stödet bland studenterna för den nuvarande åldersgränsen svagt och 48 % av studenterna tog ställning för att det inte skulle finnas någon åldersgräns alls. En genomgång av fritextsvaren ger en mindre entydig bild. I tio av de 41 fritextsvaren menade studenterna att behov hos personer med funktionsnedsättningar inte förändras när de fyller 65 och att det var fel att en person som haft funktionshinder och assistans tidigare inte skulle ha rätt till detta efter 65 årsåldern. Denna rätt att behålla redan beviljad assistans finns redan idag. Frågan kunde ha uttryckts tydligare i enkäten, men samtidigt kan det konstateras att studenterna alltså inte kände till den aktuella lagstiftningen trots att denna varit i bruk i 20 år. Trots att så många studenter tog ställning för att den nuvarande ordningen utgjorde åldersdiskriminering var det endast sex fritextsvar som hänvisade mot ett tema om orättvisa åldersskillnader.

SAMBAND MED BAKGRUNDSVARIABLER

Tidigare studier av studenter inom ämnet socialt arbete har visat samband mellan attityder till äldre och karaktäristika hos respondenterna, då framför allt ålder, kön, erfarenhet eller utbildning om äldre (Wang and Chonody, 2013). När det gäller utbildning har ingen av de tre utbildningsarter som undersöktes någon kurs om äldre, äldreomsorg eller äldreomsorg under de första sex terminerna och studenterna är hänvisade till en valbar kurs på termin sju.

De bivariata analyserna visade att tre förhållanden var relaterade till skillnader i studenternas uppfattningar: erfarenhet av äldreomsorg,

könstillhörighet och ålder (redovisas ej i tabell). Studieort och termin hade ingen tydlig påverkan i någon analys.

Egen erfarenhet av äldreomsorg (arbete, praktik, anhörigskap) samvarierade med en negativ inställning till en äldreboendegaranti vid 80 år (38 % negativa mot 26 % bland studenter utan erfarenhet, $p=0.041$). En större andel av de manliga studenterna var negativt inställda till äldreboendegarantin, men skillnaden var inte statistiskt signifikant (43 % negativa mot 29 % bland kvinnliga respondenter, $p=0.059$). Respondenternas ålder hade betydelse i flera fall. Hela 72 % av de som var 26 år eller äldre ansåg att det var fel att utesluta äldre från personlig assistans, jämfört med 58 % bland de som var yngre än 26 ($p=0.018$). När tre ålderskategorier skapades blev samvariationen mellan ålder och uppfattningar ännu tydligare: 56 % negativa bland studenter under 24 år, 64 % studenter negativa i åldrarna 24-27 år och 72 % negativa bland studenter som var 28 år och äldre ($p=0.021$). Bland studenter som var 26 år eller äldre var det 56 % som baserade sin kritiska position på påståendet att den befintliga ordningen var ålderistisk, jämfört med 44 % under denna ålder. Som jämförelse baserade 15 % av de som var 26 år eller äldre sitt stöd för nuvarande ordning på påståendet att personlig assistans är kostsam och äldre kan få hjälp inom äldreomsorgen, jämfört med 28 % av de som var yngre än 26 år. Studenter i högre ålder var också mer positiva till hemtjänst utifrån ålder. Skillnaden var dock enbart statistiskt signifikant för gruppen som var 30 år eller äldre (70 % mot 54 % för de som var yngre än 30 år, $p=0.039$).

För att få en mer precis förståelse av sambanden genomfördes en serie multivariata analyser (binära logistiska regressionsanalyser) där följande oberoende variabler inkluderades i den slutliga modellen: Studiertermin (4:e eller 6:e), erfarenhet av äldreomsorg (nej/ja), ålder (25 år och yngre eller 26 år och äldre), samt kön (kvinna/man). Studieort togs inte med i den slutliga modellen eftersom detta inte sågs som en teoretiskt relevant variabel och inte heller gav empiriskt utfall i de bivariata analyser som genomfördes. Resultatet av den logistiska regressionen kommer här sammanfattas som att ha en benägenhet till en uppfattning. Samtliga oberoende variabler i tabell 5 består av två värden, varav ett utgör jämförelsekategori (går termin 4, saknar erfarenhet av äldreomsorg, är kvinna, är under 26 år) och den relativa benägenheten ("överrisken") hänvisar därmed till det andra värdet.

TABELL 5. Multivariat analys

Variabler	Fel med hemtjänst utan prövning utifrån ålder		Fel med äldreboendegaranti vid 80 år		Fel att äldre utesluts från nybeviljande av personlig assistans	
	Exp(B)	Sig.	Exp(B)	Sig.	Exp(B)	Sig.
Termin (4/6)	1.013	.960	1.486	.148	.878	.619
Erf. av omsorg (N/J)	1.292	.311	1.726	.048	1.425	.176
Kön (K/M)	1.085	.803	2.163	.024	.952	.885
Ålder (Y/Ä)	.670	.140	.680	.196	1.895	.026
Constant	.792	.745	.074	.001	.551	.421

- Även i de multivariata analyserna hade kön, ålder och erfarenhet av omsorg statistiskt signifikant betydelse för studenternas uppfattningar.

Jämfört med referensgruppen kvinnor var män mer än dubbelt benägna att vara negativa till en äldreboendegaranti och studenter med erfarenhet av äldreomsorg var nära dubbelt benägna att vara negativa till en sådan garanti. Jämfört med studenter under 26 år var de äldre studenterna nära dubbelt benägna att vara negativa till uteslutningen av personer över 65 år från nybeviljande av personlig assistans. De yngre var alltså mer positiva till den uteslutningen. Övriga skillnader, som bland annat gällde de yngre studenternas tendens att ha en negativ inställning till hemtjänst utifrån ålder och äldreboendegaranti, var inte signifikanta.

DISKUSSION

Enkätstudien aktualiserar två typer av frågor.

Den första handlar om behovet av fördjupad kunskap om hur faktorer som kön och ålder påverkar studenters och professionella socialarbetares uppfattningar om äldre, åldrande och äldreomsorg. Den andra handlar om implikationerna av studenternas uppfattningar i relation till deras eventuella framtida arbete inom äldreomsorgens praktik.

I studien fanns det en skillnad mellan uppfattningar om en äldreboendegaranti, som studenter

med erfarenhet av äldreomsorg respektive manliga studenter i högre utsträckning var negativa till. När det gäller studenter med erfarenhet från äldreomsorg ligger det nära till hands att koppla skillnaden till en större kunskap om heterogeniteten bland äldre, samt till den typ av professionella skepsis som uttrycktes av Harnetts (2019) informanter. Eftersom de manliga studenterna inte i något av de andra fallen avvek från de kvinnliga i sina uppfattningar är det tveksamt att se den kritiska hållningen som ett uttryck för den mer negativa syn på äldre som andra studier har rapporterat om (Wang and Chonody, 2013).

En möjlig tolkning är att männen gjorde en annorlunda avvägning i frågan om att ge en sårbar kategori hjälp alternativt att se risken med att en annan kategori med större hjälpbehov skulle drabbas. Studenters egen ålder har uppmärksammats i relation till det bristande intresse som ofta finns för äldreområdet bland de som utbildar sig till socialarbetare (Socialstyrelsen, 2007; Jönsson, Ågård & Magnússon, 2020). I vår studie uttryckte de yngre studenterna ett starkare stöd för uteslutningen av äldre från rätt att nybeviljas personlig assistans. Förmågan att identifiera sig med äldre personer är sannolikt svag bland personer som just själva kommit ur tonåren. Inom den forskningsansats som benämns kritiska åldersstudier är utgångspunkten att ålder är en organiserande princip, att ålder görs och att

ålder är en maktordning (Krekula & Johansson, 2017). Än så länge har forskare inom denna ansats ägnat ringa intresse åt åldern hos den som gör bruk av olika åldersordningar när andras ålder utgör kunskapsobjektet. Det finns ett behov av studier som sätter socialarbetares ålder i fokus, dvs. med den typ av ansats som blivit central i forskning om genus och etnicitet. Har det någon betydelse om biståndshandläggaren är 23 år, 27 år, 45 år eller 60 år? När det gäller uppfattningar om relationen mellan behov och ålder samspekar socialarbetarens egen ålder troligen inte bara med kategoriella tillhörigheter som kön, generation och etnicitet, utan även med folkliga, professionella och organisatoriska tillhörigheter.

Vad står studenternas uppfattningar för, i relationen mellan utbildning och praktik? Här är det möjligt att diskutera två spår, där det första handlar om studentpositionen och det andra om äldreomsorgen som område. Studenterna hade en generös inställning till service och stöd till äldre, vilket överensstämmer med en typ av idealistisk uppfattning, som handlar om att förverkliga utsatta gruppers rätt till välfärd, som identifierats i tidigare studier (Csikai & Rozensky, 1997). Samtidigt framstod dessa uppfattningar i delar som ogenomtänkta. De grunder som valdes som skäl för och emot olika arrangemang hade en påfallande spridning – respondenterna valde vitt skilda skäl. Få såg en äldreboendegaranti vid 80 år som problematisk och flera positiva fritextsvar indikerade en syn på ett äldreboende som en plats för personer med ganska små omsorgsbehov. I flera fall var det också uppenbart att studenterna inte hade kunskap om hur ålder används i LSS-lagstiftningen. I Harnetts (2019) studie var de intervjuade biståndshandläggarna särskilt negativa till förslaget om äldreboendegarantin och att neka mycket gamla personer äldreboende var närmast en fjäder i den professionella hatten: "Jag har avslagit boende för en som var 100. Hon hade inte behovet" (Harnett, 2019, s. 316). Handläggarna i Harnetts intervjuer lyfte fram heterogeniteten bland de äldre och konkurrensen om platserna som motiv för sina ställningstaganden. I samma intervjuer framkom också uppfattningar om skilda behov mellan personer med funktionsnedsättningar som inträdde före och efter 65 års ålder, dvs. ett visst stöd för

den nuvarande uteslutningen av äldre från rätt till assistans.

EN FRÅGA SOM väcks är därmed hur utbildningen ska utrusta studenterna med robusta och genomtänkta uppfattningar som inte kan avfärdas i mötet med den professionella praktiken. Det som ligger närmast till hands är utbildning om äldre och äldreomsorg ur ett professionellt perspektiv som tar fasta på rätten till bistånd utifrån behov samt tar avstånd från ålderistiska tillämpningar av åldersbedömningar. Den första av dessa ståndpunkter är starkt utvecklad inom socionomutbildningen och betonades också i många respondenters fritextsvar. Studenter tycks alltså ha svårt att motivera ståndpunkter om ålderism, vilket alltså inte är fallet när det gäller ståndpunkter om behov. Den andra ståndpunkten är allmänt utvecklad i den utbildning som studenterna får om betydelsen av kategoriseringar och diskriminering. I enkäten slog den sistnämnda ståndpunkten igenom i flera studenters val av grund för sina ställningstaganden, men den förekom mycket sparsamt i fritextsvaren. Kombinationen av dessa ståndpunkter, där kunskaper om äldre, åldrande och det befintliga stödsystemet är central, skulle alltså kunna utgöra en grund för en mer robust professionalitet i mötet med det sociala arbetets praktik.

Men är detta den mest gynnsamma hållningen i förhållande till målgruppen äldre? Börjeson och Härnbro (2015; Börjeson, 2017) har i det här sammanhanget identifierat två olika ansatser för det sociala arbetet. I den ena läggs tyngdpunkten vid en professionell biståndsbedömning, i den andra betonas insatsernas karaktär av

”Forskare inom socialt arbete har anfört att en äldreboendegaranti för personer över 85 eller 90 år skulle kunna sätta press på kommunerna att skapa fler platser på äldreboenden.”

► service och medborgarna anförtros uppgiften att bedöma sina egna behov. Det är alltså möjligt att ställa professionalisering emot empowerment inom det sociala arbetet. Makten ligger hos biståndshandläggaren i den ena ansatsen och hos medborgaren (kunden) i den andra, och hjälp utifrån den senare modellen är säklart mindre associerad med stigma. Här finns det anledning att återkomma till den typ av uttalanden som förekom i Harnetts (2019) undersökning, där biståndshandläggare beskrev situationer där de avslagit ansökningar om bistånd med äldreboende för personer i mycket hög ålder. Det är på sätt och vis en märklig användning av handlingsutrymme, där det är lätt att misstänka att en ekonomiskt motiverad höjning av ribban för när äldreboende kan beviljas ikläds den professionella bedömningens dräkt. De begränsade resurserna tas för givna inom handläggningens praktik. Skulle denna brist på trygga boendalternativ för äldre personer, som ökat under senare år, till och med kunna betraktas som en typ av ålderism? Äldres stödbehov och rättigheter förstås som en fråga om att prioritera mellan äldre med olika omfattande stödbehov.

Forskare inom socialt arbete har anfört att en äldreboendegaranti för personer över 85 eller 90 år skulle kunna sätta press på kommunerna att skapa fler platser på äldreboenden (Edebalk, 2020). När det gäller betydelsen av kronologisk ålder tycks det alltså möjligt att basera motsatta uppfattningar på väl genomtänkta resonemang; användningen av kronologisk ålder kan inte utan vidare avfärdas som ogenomtänkt.

Det som enkätstudiens spridning av svar visar är att själva frågan om hur samhällets hjälp till äldre som har behov av stöd och omsorg ska utformas är mångtydig och svår att tolka utifrån ett mål om bästa möjliga välfärd på ett rättvist sätt. Studenternas svar kan alltså ses som en

illustration till dessa oklarheter inom äldreomsorgens policy. Just dessa oklarheter bör bli föremål för fördjupade diskussioner inom både forskning och utbildning. ◀

FINANSIERING OCH TACK

Studien har genomförts inom ramen för av projektet ”Ålder eller behov? Ålderskategoriseringar som grund för omsorg och stöd till äldre”, som finansieras av Forskningsrådet för hälsa, arbetsliv och välfärd (FORTE Dnr 2017-01738). Författaren vill tacka Tove Harnett, Lisa Walander samt de medarbetare och studenter som kommenterat olika versioner av enkäten.

REFERENSER

- Börjeson, M. (2017).** Hur bör sociala insatser tillhandahållas? – En studie av Linköpings kommuns arbete med servicetjänster inom socialtjänsten. Rapport 2017:1, Linköping: Centrum för kommunstrategiska studier vid Linköpings universitet.
- Börjeson, M., Härnbro, S. (2015).** Vad betyder servicetjänster för brukarna och för det sociala arbetet, i Ekström-Ulvenäs, Elisabeth m.fl. 2015. I Socialtjänst utan biståndsbedömning – en rapport om öppna sociala tjänster. Solna: STQM Management.
- Csikai, E. L., & Rozensky, C. (1997).** “Social work idealism” and students’ perceived reasons for entering social work. *Journal of Social Work Education*, 33(3), 529-538.
- Cummings, S. M., Adler, G., & DeCoster, V. A. (2005).** Factors influencing graduate-social-work students’ interest in working with elders. *Educational Gerontology*, 31(8), 643-655.
- Edebalk, P. G. (2020).** Det är inte lagligt att tvångsomhänderta en äldre skör människa. *Sydsvenskan*, 2020-02-14.

Harnett, T. (2019). Utifrån ålder eller behov? Socialvetenskaplig tidskrift, 26(3-4), 303-322.

Hooyman, N., & Lubben, J. (2009). The need for gerontological social workers. Transforming social work education: The first decade of the Hartford Geriatric Social Work Initiative, 3-20.

Jönson, H., Ågård, P. & Magnússon, F. (2020). Hur väl rustar vi socionomstudenterna för arbetet med äldre? Äldre i Centrum, 34(1), 16-18.

Liedgren, P. S., & Elvhage, G. V. (2015). Social work of the future: Motives and expectations among social work students in Sweden. Int'l J. Soc. Sci. Stud., 3, 121.

Lövgren, V. 2017. "Leva som andra: Intersektionen ålder och funktionsförmåga." In C. Krekula and B. Johansson (eds.), Introduktion till kritiska åldersstudier. Lund: Studentlitteratur.

Mattsson, T. 2018. "Age, vulnerability and disability." In Doron, I. and Georgantzi, N. (eds.), Ageing, Ageism and the Law. Cheltenham: Edward Elgar.

Ngai, S. S. Y., & Cheung, C. K. (2009). Idealism, altruism, career orientation, and emotional exhaustion among social work undergraduates. Journal of Social Work Education, 45(1), 105-121.

Proposition 2017/18:106. Om förenklat beslutsfattande och särskilda boendeformer för äldre. Stockholm: Socialdepartementet.

Ratzka, A. 2014. Nej till åldersbegränsningen av mänskliga rättigheter! Ja till personlig assistans efter behov inte ålder! Socialvetenskaplig tidskrift, 21, (3-4): 399-405.

Siverskog, A. & Jönson, H. (2020). Vart är äldreomsorgen på väg? Argument för och emot förenklad biståndshandläggning. Socialvetenskaplig tidskrift 27(1), 91-110.

Socialstyrelsen (2007). Socialt arbete bland äldre. Forskning, utbildning, praktik – en pilotstudie.

SOU 2017:21. Utredningen om nationell kvalitetsplan för äldreomsorgen. (2017). Läs mig! : nationell kvalitetsplan för vård och omsorg om äldre personer. Stockholm: Wolters Kluwer.

Van Oorschot, W. (2006). Making the difference in social Europe: deservingness perceptions among citizens of European welfare states. Journal of European social policy, 16(1), 23-42.

Wang, D., & Chonody, J. (2013). Social workers' attitudes toward older adults: A review of the literature. Journal of Social Work Education, 49(1), 150-172. ◀

ANNONS

Insikten är ett företag som erbjuder vård och behandling till barn och ungdomar med autism, autismspektrumtillstånd och andra neuropsykiatriska funktionsvariationer. Insiktens verksamhet bygger på tanken att varje barn och ungdom som placeras hos oss ska få bästa möjliga behandling och en meningsfull utveckling till det bättre. Vi utvecklar vår verksamhet med det tydliga målet att verksamhetens processer och rutiner ska utformas så att de på bästa sätt bidrar till de behandlingsresultat som vi vill uppnå och vi höjer målmedvetet personalens kompetens. Idag bedriver Insikten HVB och konsulentstöd familjehemsverksamhet. Vi står aldrig stilla utan att vi befinner oss i ständig utveckling. I båda verksamheterna har vi samma inriktning och det innebär att vi kan dela kompetens och erfarenheter.

www.insikten.info

Vi söker en kvalitetsutvecklare för våra verksamheter

I dina uppgifter ingår:

- Förvaltning och utveckling av ledningssystemet för systematiskt kvalitetsarbete
- Stöd till hantering av analyser, avvikelser, klagomål och synpunkter
- Egenkontroll och förbättringsåtgärder
- Journalsystem och dokumentation (även implementation av nytt journalsystem i början av 2022)
- Upprättande av kvalitetsberättelse och i förekommande fall patientsäkerhetsberättelse
- Arbete med upphandlingar, anbud och ramavtal

Vi söker dig som:

- Attraheras av utmaningen att vara med i en expansiv miljö där organisationen och du står i ständig utveckling
- Vill utforma kvalitetsarbetet så att det ger ett korrekt och meningsfullt bidrag till verksamhetens utveckling
- Är bra på att formulera dig i skrift och som tycker om att arbeta med statistik
- Har en relevant högskoleexamen
- Har relevant erfarenhet av att arbeta med ledningssystem och kvalitetsutveckling
- Tidigare erfarenhet av arbete med anbudsgivning är positivt

Vi erbjuder dig en dynamisk och utvecklande roll i ett framåtsträvande och entreprenörsdrivet företag.

Kontakta Andreas Sellin, 0704-82 80 46 eller andreas.sellin@insikten.info för mer information.

ALLMÄN RÖSTRÄTT – FULL AV UNDANTAG

I år fyller den allmänna rösträtten 100 år. Socionomerna måste kämpa för att alla ska kunna praktisera den.

Jämngammal med den första sociomutbildningen 1921, som vi skrev om i vårens Forskningssupplement, är den allmänna rösträtten. Men den allmänna och lika rösträtten 1921 var full av undantag genom så kallade rösträttsstreck som fungerade som diskvalificeringsgrunder.

I FATTIGVÅRDSLAGEN från 1918 behölls rösträttsstrecket för dem som fick fullt stöd från fattigvården och kom att behållas så under lång tid. Det var inte förrän 1945 som detta fattigdomsstreck togs bort. Det kan inte tolkas på annat sätt än att den som var fattig och fick fattigunderstöd sågs som en sämre medborgare än andra, och undantogs från en av de viktigaste demokratiska rättigheterna.

FATTIGSTRECKET I den nya fattigvårdslagen 1918 handlade om människor som stod i skuld till fattigvården. Men eftersom all hjälp på denna tid var återbetalningsskyldig låg det i sakens natur att de fattiga inte kunde återbetala den. Då hade de inte behövt söka hjälp. En grupp fattiga uteslöts alltså från medborgarrätten av ekonomiska skäl. Vissa fattiga kunde dessutom av fattigvården förhindras att gifta sig och de kunde också utsättas för andra tvångsåtgärder.

Mycket tyder på att de allra fattigaste gruppernas valdeltagande är lågt i dag. I Socialstyrelsens senaste nationella kartläggning levde 33 250 personer i hemlöshet – många av dem röstar inte av praktiska skäl. Flera undersökningar

Demonstrationståg i Sundsvall 1897.

FOTO: OKÄND / SUNDSVALLS MUSEUM.

Utdelning av valsedlar framför Rådhuset i Stockholm, från Vecko-revy 1921-09-19.

FOTO: AB SVENSK FILMINDUSTRI

visar också att rösträttsdeltagandet är lågt bland fattiga, diskriminerade och utsatta grupper som socialtjänsten kommer i kontakt med.

Det sociala arbetet har en viktig uppgift att i utbildningen, forskningen och praktiken slå vakt om samhällets mest utsatta grupper så de kan delta i samhället på samma villkor som alla andra. ◀

Dammsdal

Skola och boende för ungdomar inom autismspektrumtillstånd

Vi tar emot ungdomar från hela landet. De kommer till oss för att man trots omfattande insatser i hemkommunen inte fått skolgång och vardag att fungera. Vi anpassar studier, fritid och vardag. Vilket ökar möjligheterna att lyckas såväl med studier som social utveckling. Vi erbjuder fyra skolformer. Dammsdal arbetar med tydliggörande pedagogik.

Dammsdal | 643 92 Vingåker | Tel: 0151-52 43 00 | www.regionsormland.se/dammsdal

ANNONS

LSS-insatser med fokus på kommunikation

Mo Gård har över 70 års samlad erfarenhet och specialiserad kompetens kring kommunikation, utmanande uttryckssätt och kombinerade funktionsnedsättningar. Vi är ett stiftelseägt idéburet kunskapsföretag som erbjuder individanpassade helhetslösningar inom boende, daglig verksamhet och gymnasiesärskola till personer med intellektuell funktionsnedsättning och/eller autism.

Vi finns på flera platser i landet och har just nu lediga platser att erbjuda. Välkommen att besöka vår hemsida eller ta kontakt med våra kunniga rådgivare:

✉ radgivare@mogard.se ☎ 010-471 6700

mogard.se

mo GÅRD

HEDERSUTMÄRKELSER

Kjerstin Bergman, Socialstyrelsen, och Sveriges skolkuratorers förening tilldelas CSA:s stipendier.

Varje år sedan 1982 delar Centralförbundet för Socialt Arbete ut en hedersutmärkelse till en person eller organisation som på ett framstående sätt har bidragit till att utveckla det sociala arbetet eller socialpolitiken.

På grund av pandemin delades inget stipendium ut år 2020. I stället delades två stipendier ut vid årsmötet i maj i år 2021.

Det ena stipendiet gick till Kjerstin Bergman, Socialstyrelsen. I prismotiveringen heter det bland annat:

Med priset vill CSA:s styrelse uppmärksamma och hedra hennes omfattande och gedigna gärning inom den sociala barnvården. Hon har under hela sitt yrkesverksamma liv, med stort mod, en bred och djup kunskap och sällsynt envishet, kämpat för att förbättra utsatta barns situation. /.../

Kjerstin har visat sig ha en sällsynt förmåga att med fokus på barnens bästa driva komplexa och svåra projekt ända in i hamn, oavsett hur vindarna kring henne blåser. Med den förmågan har hon gjort skillnad för samhällets mest utsatta barn. För Centralförbundet för socialt arbete är det därför en stor glädje att få utdela 2021 års stipendium till Kjerstin Bergman för mycket förtjänstfulla insatser.”

Det andra hedersstipendiet gick till Sveriges skolkuratorers förening som stärker och utvecklar de socialarbetare som möter alla barn, nämligen skolkuratoren.

I prismotiveringen heter det:

Genom att vara en stark röst för en liten grupp socialarbetare har Sveriges skolkuratorers förening bidragit till att påverka såväl statliga utredare, arbetsgivare och fackförbund om behovet av att ställa tydligare utbildningskrav för vem som kan anställas som skolkurator och hur många elever de ska ansvara för. För en yrkesgrupp som ofta arbetar ensamma i sin profession i skolans värld ger föreningen tydlighet i vad som är skolkuratorns uppdrag och hur de psykosociala insatserna kan utföras. Föreningens utbildningsdagar är den viktigaste kompetensutvecklingen för skolkuratorerna med en blandning av föreläsningar om juridik och forskning inom socialt arbete med unga men även information från olika frivilligorganisationer och vilket stöd de kan ge barn och unga.

Alla elever har rätt till en skolkurator och de ska tillsammans med resten av elevhälsans professioner bidra till att alla barn ska nå kunskapsmålen och utvecklas socialt och emotionellt. Ytterst är deras uppdrag att alla barn ska få den utbildning de har rätt till. ◀

Författaranvisningar och bedömningsystem

SOCIONOMENS forskningssupplement tar emot vetenskapliga artiklar av följande slag: *Originalartiklar* där forskningsresultat från empiriska studier presenteras för första gången. *Översiktsartiklar* (review articles) eller meta-analyser som är kritiska belysningar eller utvärderingar av studier som redan har blivit publicerade. *Teoretiska artiklar* där författaren utifrån existerande forskning söker utveckla teorier eller diskutera generella metodologiska problem. Manuskrift skickas per e-post till: Hans.Sward@soch.lu.se.

Artiklarna skall inte vara längre än 5000 ord (35 000 tecken inklusive blanksteg eller 15 sidor med dubbel radavstånd) inklusive noter, referenser med mera.

För att få en enhetlig form på de vetenskapliga originalartiklarna vill vi att nyinsända artiklar följer en bestämd mall som innehåller följande punkter. I ett inledande Abstract ges en mycket kort sammanfattning av artikeln med syfte, metod, resultat och slutsatser. Ange gärna några ämnes- eller nyckelord som identifierar artikelns innehåll. I *Introduktion* ges en allmän bakgrundsbeskrivning samt syfte, frågeställningar, avgränsningar och teoretiska utgångspunkter. *Metod och material* bör utformas på ett sådant sätt att andra forskare kan bedöma tillförlitlighet och trovärdigheten av resultaten samt i möjligaste mån kunna upprepa studien. Under *Resultat* redovisas forskningsresultaten tillsammans med eventuella tabeller och diagram. *Diskussion/slutsatser* kan innehålla en diskussion om hur resultaten skall värderas, hur de förhåller sig till tidigare forskning och teoretiska utgångspunkter och om det behöver göras några speciella metodologiska överväganden. Till slut skall också artikeln innehålla en lista över Referenser som har återopats i framställningen.

BEDÖMNINGSPROCEDUREN följer de internationella regler som gäller för vetenskapliga tidskrifter inom det samhällsvetenskapliga området. Bedömningarna sker av externa granskare som är experter inom sitt ämnesområde. Dessa vet inte vem som har skrivit artiklarna och författarna får inte heller reda på vem som gjort bedömningarna. Granskarna bedömer om de inskickade artiklarna kan antas för publicering direkt, om de kräver smärre revideringar av författarna, om de kräver större förändringar och en ny bedömning eller om de är oacceptabla för publicering.

Följande kriterier används i bedömningarna: vetenskaplig relevans, förtrogenhet med forskningen inom området, använd vetenskaplig metod, språklig och annan presentationsform, presentation av tabeller och figurer, längden på artikeln och dess originalitet. Dessutom lämnar bedömarna råd till redaktören. Varje artikel bedöms av minst två bedömare. ◀

En chans för familjen

Grödbygården ligger i nordöstra Skåne, i en by omgiven av hav, sjöar och bokskogar. I frisk miljö skapar vi förutsättningar att ta fatt i den utvecklingstråd som slagit knut baserat på vår långa erfarenhet och unika kompetens. Genom behandling hjälper vi barn och föräldrar till trygga relationer. I utredningsuppdrag vägleder våra noggranna observationer till val av insatser.

Vill du veta mer? Ring 0456-229 41 eller besök www.grodbygarden.se

GG Grödbygården
EN KUPAD HAND FÖR LIVET

Behovsanpassad skyddsplacering

Stiftelsen Bergslagsgårdar erbjuder flera olika boendeanvändningsalternativ för skyddsplaceringar. Det ingår alltid säkerhetsplanering, socialt stöd, stöd vid myndighetskontakter samt stöd i etablering på ny ort. Vi hämtar vid behov.

Mejeriet - Ring vår jour 0701-01 69 79
Ett skyddat boende för kvinnor med eller utan medföljande barn. Tar emot placeringar dygnet runt.

Familjehem
Speciellt utvalda familjehem med mångårig erfarenhet tar emot kvinnor med eller utan medföljande barn, familjer eller män i behov av skydd.

Skyddsboende lägenhet - Ring vår jour 0769-60 29 49
Lägenheter med boendestöd som finns runt om i mellansverige. Tar emot män i behov av skydd, kvinnor med eller utan medföljande barn samt familjer.

Stiftelsen Bergslagsgårdar
Tel. 019-17 05 90
www.bergslagsgardar.se

TJUST
BEHANDLINGS
FAMILJER

Tillsammans
gör vi skillnad

När barnet trivs i sitt sammanhang...

Grundtanken är att vi till stor del formas genom möten med människor i vår omgivning och möjligheten till förändring ligger i dessa nya möten/relationer. Vi erbjuder ett alternativ till institutionsvård genom kraftigt förstärkt familjehemsvård där en av föräldrarna i familjen är anställd på heltid. Utgångspunkten för vårt behandlingsarbete är vägledande samspel och mentaliseringsbaserad terapi vars behandlingsfokus ligger i själva processen.

Våra behandlingsfamiljer ligger i närområdet runt våra kontor i **Västervik, Vimmerby, Jönköping** och **Norrköping**.

För professionell behandling, utredning och vägledning finns ett team bestående av psykologer, psykiater och behandlingssamordnare. Alla finns i behandlingsfamiljens närhet för att kunna ge förstärkning och stöd.

A photograph of a woman with short brown hair holding a baby in a field of tall grass and trees. The woman is looking towards the camera with a slight smile. The baby is wearing a white top with a pink and green pattern. The background is a lush green field with trees in the distance.

DET GODA HEMMET

Sofia Rapp Sundström har vuxit upp i familjehem. Hon utsattes för övergrepp, kände sig utsatt och exkluderad. Nu driver hon eget familjehem.

– Det är viktigt att kunna skilja på sina egna erfarenheter och barnets, säger Sofia.

FOTO & TEXT SAMUEL UNÉUS

10.00

Sofia framför sitt hus

← Vill du veta hur ett bra familjehem fungerar? Sofia Rapp Sundström delar gärna med sig av sina kunskaper. Följ med på en rundtur när Sofia visar hur hon förbereder sitt hem för att det nya familjehemsbarnet ska känna sig så välkommen som möjligt. På bild: Sofia med sitt barn Elvira.

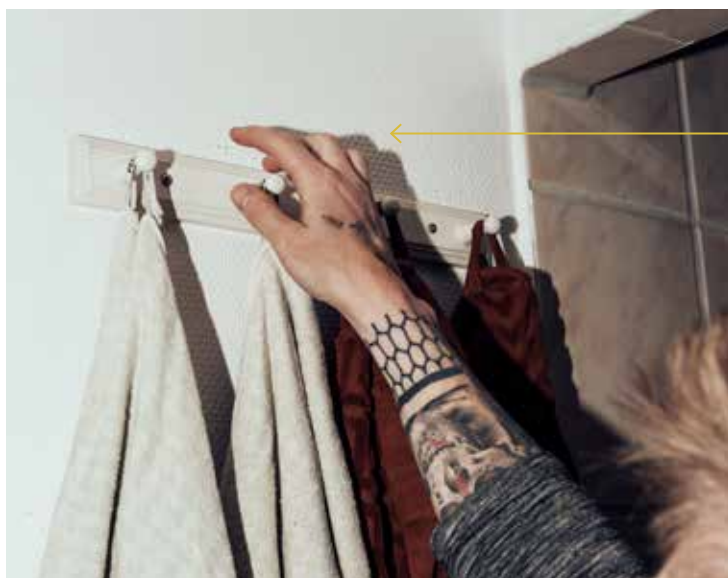

10:15

Familjen

Här bor Sofia med sin fru Sara. De har två barn; Vidar, tre år och Elvira, tio månader. Familjen förbereder sig för att bli familjehem. Här finns många djur. Förutom hunden Teo finns ankor, höns och katter.
 – Getter hade också varit trevligt, säger Sofia.

Första gången den blivande familjemedlemmen besökte huset gick hen direkt ner till hönsen. Hen ville fånga en höna och fick tag i lilla Kim som alltid dyker upp på de mest oväntade platserna, berättar Sofia.

11:00 - 11:03

Badrummet

– Hen ska ha sin handduk bredvid våra så att hen inte känner sig utanför. Det är viktigt att sätta namn ovanför handdukarna, poängterar Sofia.
 – Som barn upplevde jag att det är dom små detaljerna som gör att man känner att man tillhör familjen, fortsätter Sofia.

Samhörighet

Glädje och trivsel för den nya familjemedlemmen ska finnas från dag ett.

– Vilken mat går hem? Jag kartlägger vad hen har för behov.

Sofia är förväntansfull samtidigt som det känns lite pirrigt:

– Det är annorlunda när man har egna barn. Det ska klicka med dom. De ska också få sin tid, säger hon.

11:04 - 11:09

Sofias barndom

– Mina första år. Tänk att foton från den tiden finns kvar! Men jag känner inget speciellt. Jag kommer inte ihåg när bilderna togs, säger Sofia.

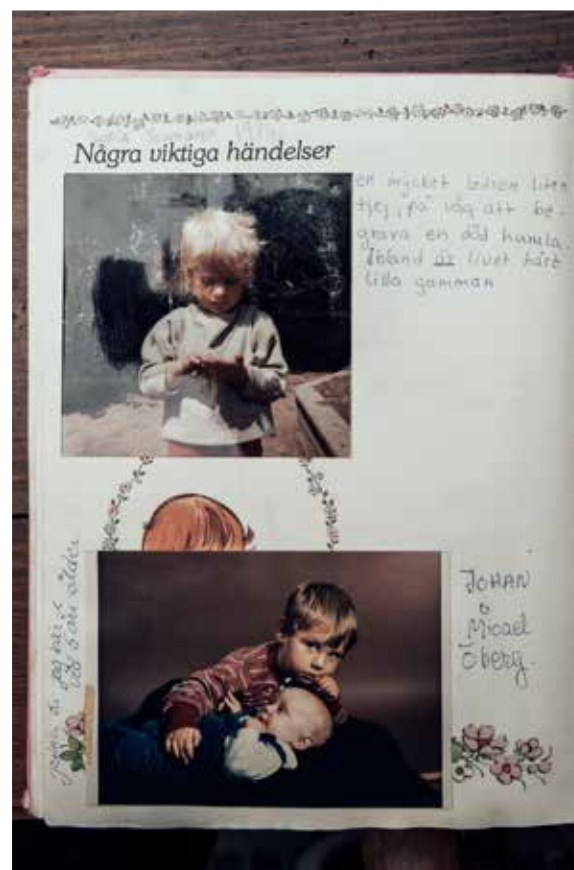
– Men det var innan jag själv blev placerad i familjehem.

11:47

Säkrar hemmet

Innan den nya familjemedlemmen kommer så "säkrar" Sofia huset. Tillfällen gör tjuven – allt som familjen inte vill bli av med tas bort.

– Vi vill inte ha en konflikt dag ett. Vi lägger undan allt med personnummer. Gamla mobiler tas bort och vi sätter kod på våra och låser in datorerna.

11:13 - 11:18

Hemmets hjärta

– I köket samlas vi oftare än i vardagsrummet. Vi fikar titt som tätt så mycket tid spenderas här. För oss är köket hemmets hjärta.

Favoritplatsen för den nya familjemedlemmen kommer att vara soffan för att slippa undan barnen, tror Sofia. – Men platserna är valfria. Vill hen sitta på sitt rum går det bra. Allt beror på vad hen är för någon person.

11:11

Routern

Routern, internet-pucken, har begränsat med surf. Den tar snabbt slut när ungdomar kommer.

11:20

Djurens roll

Kim, den lilla hönan, dyker upp på alla möjliga platser. – Jag tror att djur gör jättemycket för människor med diagnoser. Med djur kan man vara sig själv. Man får beröring och närhet, säger Sofia.

Ankorna äter upp ovälskomna sniglar. – Här är dom på väg över till grannen för att äta.

11:21

Egna ägg

Familjen plockar egna frukostägg som finns runt husknuten.

11:30

Trygghet

– Djur avdramatiserar tillvaron på ett bra sätt, säger Sofia.

12:00

Möt barnet där det är**Vilket är ditt starkaste minne från din uppväxt i familjehem?**

– Utsatthet, att jag inte riktigt förstod vad som hände. Ingen pratade direkt med mig. När jag var sju år och ensam hemma kom några främlingar från socialen och körde ut oss på landet. Jag minns att jag tänkte att 'jag har kommit till en ladugård', Jag kände mig utelämnad.

Hur ska du använda dina egna erfarenheter av att ha vuxit upp i familjehem i arbetet med barnet som nu kommer till det familjehem du driver?

– Jag vill att hen ska känna att hen är med oss. Det ska kännas förutsägbart och tryggt. Hen ska känna sig inkluderad i vår familj.

Sofia poängterar att det är viktigt att vara medveten om att egna erfarenheter inte behöver vara lika andras. De övergrepp hon själv vuxit upp med har till exempel det blivande familjehemsbarnet inga erfarenheter av.

Vilka råd vill du ge familjehem runt om i landet för att barnet ska kunna utvecklas och lyckas frigöra sig?

– Att möta barnet där det är. Att försöka förbereda hemmet och sig själv inför att bli ett familjehem går nästan inte. Det blir alltid något mer eller annat än vad man tänkt sig. Därför är det viktigt att man har tid och att man framför allt tar sig tid med det nya barnet, säger Sofia.

Gotland är mer än vackra vyer.

Vi driver HVB med riktigt
medlevarskap sedan 20 år
– och snart även utredningar!

info@ghvb.se
info@staple.se

ghvb.se
staple.se

0498-412 000
0498-225 268

GOTLÄNDSKA HVB

STAPLE
UNGDOMSHEM

UR BARNETS PERSPEKTIV

Barnkonventionen blev svensk lag – sedan kom pandemin som försvårade lagen i praktiken. Barnombudsmannen Elisabeth Dahlin fortsätter kämpa för alla barns rätt att vara huvudpersoner i sina liv.

AV JENNIE AQUILONIUS FOTO MARGARETA BLOOM SANDEBÄCK

Elisabeth Dahlin

ÅLDER: 64 år.

GÖR: Är barnombudsman sedan 2018.

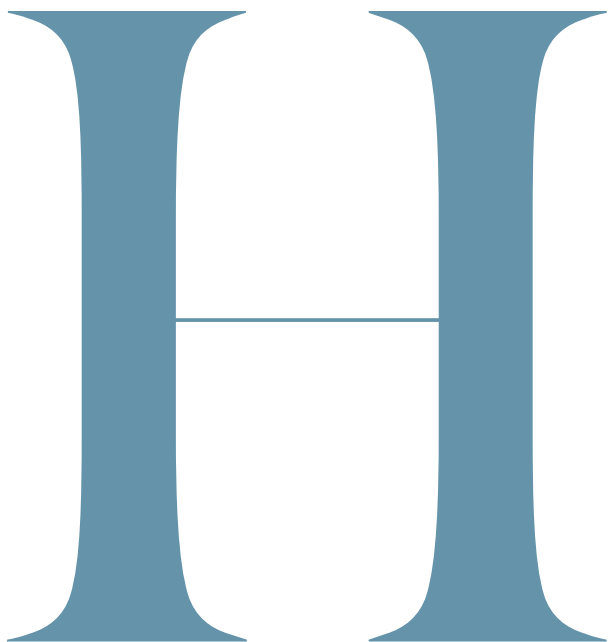
BOR: Stockholm.

FAMILJ: Maken Andreas och tre barn.

FRITIDSINTRESSEN: "Min man kommer från Cypern, så jag åker mellan Norrbotten och Cypern. Sedan håller jag på mycket med trädgård, åker längdskidor och är engagerad i parasport (idrott för personer med funktionsnedsättning reds.anm).

Elisabeth Dahlin fick engagemanget med sig hemifrån. Hemma runt köksbordet på Seskarö i Haparanda skärgård var de politiska diskussionerna livliga.

– Har du tänkt på att barnen rör sig som björnar på Skansen? säger barnpsykologen tyst när de besöker ett brasilianskt barnhem.

Elisabeth Dahlin ser hur barnen oroligt gungar från sida till sida i sina höga spjålsängar. Året är 1996 och hon jobbar på den svenska ambassaden i Brasilien. Barnhemmet väntar tills barnen fyllt tre år innan de adopteras bort.

– Det var en bedömning av barnens bästa från myndigheterna, utifall föräldrarna skulle ångra sig och komma tillbaka och hämta dem. Men det här var ju väldigt formativa år för de övergivna barnen, säger Elisabeth Dahlin.

Hon sitter i ett stort konferensrum på Barnombudsmannens kontor i Stockholm tillsammans med Anna Engstrand som är pressansvarig på myndigheten. Elisabeth Dahlins annars glada och snabba röst har blivit lägre med ett stråk av sorg. I Brasilien jobbade hon med den första konferensen om kommersiellt sexuellt utnyttjande av barn, som Sverige tagit initiativ till. Barnpsykologen var Lisbeth Palme som kommit på besök för att övertala brasilianarna att börja arbeta med frågan. Där bland barnhem och kåkstäder växte sig Elisabeth Dahlins vilja att skydda barn allt starkare.

– Alla dessa ungar som aldrig fick en chans i livet... Den djupa orättvisan ligger kvar i mig.

Regnet faller snett från sidan. Norr Mälarsstrand vilar i ett grått dis och pilträdens långa grenar rör sig svagt i vinden. ”Barn har rätt att

komma till tals” står det stort på väggen ovanför ingången till Barnombudsmannen. Det är en av grunderna i FN:s konvention om barnets rättigheter, som blev svensk lag förra året.

SOM BARNOMBUDSMAN företräder Elisabeth Dahlin barns och ungas rättigheter utifrån barnkonventionen. Hit kom hon 2018, efter tio år som generalsekreterare på Rädda Barnen. Tillsammans med myndighetens 30 anställda bevakar hon hur konventionen efterlevs och driver på för att den ska genomföras i kommuner, regioner och myndigheter.

– Centralt är att barnets bästa ska beaktas och barnets rätt till delaktighet.

Coronapandemin har påverkat barn på många sätt med distansundervisning och inställda fritidsaktiviteter. Orosanmälningarna har ökat med 5 procent enligt Socialstyrelsen. Barnombudsmannens årsrapport 2021 handlar just om barns rättigheter under en samhällskris. Hösten 2020 skickade myndigheten ut en enkät som bland annat 136 socialchefer har svarat på. Nästan hälften uppger att det inte finns något övergripande beslut i deras kommun om att barn och unga ska få möjlighet att höras inför beslut som rör dem.

ELISABETH DAHLIN ÄR inte förvånad. Barnkonventionen blev lag den 1 januari 2020 och drygt två månader senare stängde samhället ner på grund av covid-19. Hon ser hur mycket kommunerna vill göra. De befinner sig nu i en process där konventionen ska in i direktiv och förvaltningar.

– Jag vill ge en eloge till alla de kommuner som har kommit långt. Jag får vara ödmjuk inför att det tar tid innan konventionen kommer ut i verksamheterna, även om jag skulle vilja att det gick fortare.

Hälften av socialcheferna svarar att de inte har förändrat sina rutiner för att göra barn delaktiga efter att barnkonventionen blev lag. 53 procent uppger att de inte har kunnat använda rättigheterna i barnkonventionen som stöd när de fattat beslut som rör barn under pandemin. ▶

PORTRÄTTET: ELISABETH DAHLIN

- – Det man säger då är att man inte behöver följa svensk lag. Det är allvarligt.
Elisabeth Dahlin menar att det vilar ett tungt ansvar på kommunledningarna. Att genomföra barnkonventionen handlar om politisk vilja. Det behöver komma in krav i styrdokumenterna om bedömningar av barns bästa, analyser av vilka konsekvenser beslut får för barn och barns rätt att uttala sig i frågor som rör dem. Det behövs också resurser, inte minst inom socialtjänsten.

– Om det är något vi hör från barn så är det hur viktig den enskilda socialsekreteraren är, oavsett om barnet är nöjt med insatsen eller inte. Socialsekreterarna är vår tids hjältar och hjältinnor. Men det tar tid att bygga förtroende och då måste det finnas tid till enskilda barnsamtal.

I ENKÄTEN SVARAR 61 procent av socialcheferna även att kommunen inte har fattat några särskilda beslut för att säkerställa att barn inte

” Det blir sällan bra om du gör insatser för en grupp om den gruppen inte är tillfrågad. ”

När Elisabeth Dahlin skulle börja skolan flyttade familjen till Kalix. En metropol för henne och hennes småsyster. En plats där folk hade modekläder och inte begagnade plagg som kom i paket från kusinerna i Västerås. En plats där badhusets vatten gav huden en doft av klor, som en fläkt från den stora världen. ”Jag minns känslan av att vara udda och inte riktigt passa in.”

påverkas negativt av pandemiätgårderna. Bara tre socialchefer säger att de involverat barn och unga i de beslut som fattats.

– Det blir sällan bra om du gör insatser för en grupp om den gruppen inte är tillfrågad.

I årsrapporten har barn och unga i socioekonomiskt utsatta områden intervjuats om hur pandemin påverkat dem.

– Om du är trångbodd och inte har en tyst hörna hemma, då är fritiden extra viktig, att det

finns trygga platser, som en fritidsgård eller ett föreningsliv. Det har blivit svårt för många barn när de har varit stängda. Flera av barnen säger att man kunde ha hittat andra lösningar.

UNDER SAMTALET ÅTERKOMMER Elisabeth Dahlin till vikten av att barn har vuxna omkring sig som ser dem. Minns sin egen uppväxt på Seskarö i Haparanda skärgård. En ö med stark sammanhållning där livet kretsade kring sågverket. Öborna lämnade sina dörrar olåsta, kor och hästar gick lösa.

– Det var en fantastisk miljö med många trygga vuxna. Mina far- och morföräldrar fanns nära, även om de inte bodde på ön, det fanns också ett äldre par som jag kallade för mormor och morfar Ginko, som jag kunde cykla till när jag ville.

Hemma runt köksbordet var de politiska diskussionerna livliga. Föräldrarna var lärare och aktiva i rättvisefrågor. När Elisabeth Dahlin var fyra år bodde medborgarrättskämper mister McEddie från Georgia hemma hos familjen under en period. Han åkte runt med hennes pappa och föreläste i Norrbotten.

– Det var häftigt att han bodde hos oss och att få prata om medborgarrättsfrågor även som liten. Det är klart att det sätter spår.

HENNES EGET ENGAGEMANG växte tidigt. På högstadiet blev Elisabeth Dahlin ordförande för elevrådet och ledde en strejk på skolan.

– Jag minns känslan av att kunna påverka.

Som 21-åring hoppade Elisabeth Dahlin på ett Sidaprogram och utbildade sig till tolk i Vietnam. Det ledde henne vidare till utrikesdepartemen- ▶

”Föräldrarnas integritet är värd så hemskt mycket mer än ett barns uppväxt. Ser vi inte över föräldrarätten i förhållande till barnrätten kommer vi aldrig framåt.”

► tet och Sveriges ambassader i Vietnam, Zambia och Brasilien. I Zambia bar hon två av sina barn i magen. Det var en tid då hiv slog hårt mot landet. När hon gick på graviditetskontroller i Lusaka bar 33 procent av de gravida kvinnorna på viruset. Elisabeth Dahlin fick flyga till Sydafrika eftersom det inte var säkert att föda i Zambia. Hon mötte många barn som förlorat sina föräldrar och flickor som utsatts för sexuella övergrepp.

– Det fanns en tro att den som hade sex med en oskuld kunde bli botad. De kränkningarna... de sitter så djupt.

BARNAS RÄTT BEHÖVER också stärkas med lagstiftning, menar hon, till exempel när det gäller vårdnadstvister. Barnet måste vara en part i målet, ha ett eget ombud och få möjlighet att ge sin åsikt.

– Där finns en väldig brist. Med dagens lagstiftning kan föräldrar hindra att barn kommer till tals. Föräldrarnas integritet är värd så hemskt mycket mer än ett barns uppväxt. Ser vi inte över föräldrarätten i förhållande till barnrätten kommer vi aldrig framåt.

Elisabeth Dahlin har arbetat med barns rättigheter sedan hon var tonåring. Själv har hon tre barn. Är hon en perfekt mamma? Frågan utlöser ett av de många skratten, och ett nej. Men hon hoppas att hon har gett sina barn mycket kärlek, många samtal och roliga upplevelser. De är uppväxta i tre världsdelar.

– De har exponerats för olika miljöer. Det här med att kunna se människor för vilka de är, det hoppas jag att de bär med sig hela livet.

Hon har varit noga med att familjen ska samlas

Elisabeth Dahlin har fått nallen av Rädda Barnens ungdomsförbund.

runt köksbordet och prata, som de gjorde under hennes egen uppväxt. Det är då, eller när barnen sitter med sina kompisar i baksätet på väg till olika fritidsaktiviteter, som hon har fångat upp vad som händer i deras liv.

VILKA ÄR DÅ HENNES svagheter som förälder?

– Mitt tålmod, säger hon snabbt och fortsätter:

– Jag är nog lite luthersk också; man stiger upp på morgonen och sover inte bort sin dag. De har fått ta mycket ansvar och hjälpa till hemma, det har morrats lite grann om barnarbete. Men sedan har jag nog curlat dem också, skjutsat hit och dit. ◀

FREDRIKSDAL

Ett utrednings- och behandlingshem
för familjer med barn i åldrarna 0-13 år
och blivande föräldrar

Tel. 0380 - 261 10
www.utredningshem.se

ANNONS

NATIONELLA
SKYDDSINSATSER

Skyddat boende med psykosocialt stöd

Vi hjälper personer som lever under olika typer av hot som kan vara kopplade till hedersrelaterat våld, våld i nära relation, vittneskydd, avhopp från kriminella organisationer och nätverk samt stalking.

NYBYGGT SKYDDAT BOENDE MED HÖG GRAD AV STÖD OCH SKYDD

- Boende med 8 lägenheter, varav vissa handikappsanpassade, för hot- och våldsutsatta kvinnor med/utan medföljande barn
- Boendet är totalt 750 kvm, varav 350 kvm avser lägenheter och ca 400 kvm är funktions- och gemensamhetsutrymmen
- Medföljande husdjur får egen utgång
- Boendestödjare med erfarenhet och kompetens dygnet runt
- Ansvarig socionom och f.d. polis
- Inhägnad baksida med gård/lekplats för barn
- Samverkan med skolor lokalt och lärarstöd på boendet innan skolplacering
- Möjlighet att genomföra Trappansamtal
- Hög säkerhet i alla avseenden och kameraövervakning utvändigt, larm (överfall/skalskydd/personlarm)
- Boendet är hemligt och enskilt, men inte avlägset
- Transporter av säkerhetssamordnare eller säkerhetstransportörer
- Samtalsbehandlare för kris-/stödsamtal

Välkommen att kontakta oss vid förfrågan!

0708-130 818 • info@skyddsinsatser.se • www.skyddsinsatser.se

Debatt

Barnets bästa och samhällets ansvar för stöd till föräldrar med intellektuella funktionsnedsättningar: Finns en gräns och i sådana fall, var går den?

AV CARINA KILSTRÖM, SOCIONOM
OCH SAMHÄLLSPLANERARE

»FINNS EN GRÄNS FÖR SAMHÄLLETS STÖD?«

När jag tog min socionomexamen 2001 var diskussionen kring föräldrar med psykisk ohälsa och intellektuella funktionsnedsättningar livlig. Jag kommer ihåg Lisbeth Pipping som företrädde den ena sidan. Hon berättade om sina erfarenheter av att ha vuxit upp med en mamma med intellektuella funktionsnedsättningar och hur detta hade påverkat hennes uppväxt på ett negativt sätt. Sedan fanns det en annan sida som menade att det inte finns några större bekymmer utan samhället kan ge stöd och kompensera. Som jag kommer ihåg det önskade Pipping att samhället hade gripit in på ett mer kraftfullt sätt, och att det bästa för henne och hennes syskon inte självklart hade varit att bo kvar tillsammans med sina föräldrar.

DEN SENASTE TIDEN har denna fråga fått förnyad fart hos mig. Barnkonventionen är numera lag och artikel tre gör gällande att utöver att alltid beakta vad som bedöms vara det bästa för barnet, ska de tillförsäkras att de får det skydd och omvårdnad som behövs för dess välfärd, hänsyn taget till föräldrarnas rättigheter och skyldigheter. Artikel sex påtalar vikten att säkerställa barnets utveckling. För mig är det förenat med barns bästa att växa upp tillsammans med sina föräldrar. Dock finns det både undantag och gråzoner som gör

det hela mer problematiskt. För mig är en av dessa gråzoner föräldrar med intellektuell funktionsnedsättning. För föräldrar utan denna diagnos finns förhoppningsvis en utvecklingspotential medan denna saknas för föräldrar med intellektuell funktionsnedsättning.

Som med allt socialt arbete finns variationer. Det finns föräldrar med lindrigare intellektuella nedsättningar och det finns de med mer uttalade svårigheter. Det finns också föräldrar som har insikt i sina begränsningar och det finns de som saknar denna insikt. Så långt skiljer de sig inte från föräldrar utan aktuella nedsättningar, men en konsekvens som jag fått erfara i mitt arbete med föräldrar som har intellektuella funktionsnedsättningar är att deras kognitiva förmågor är och förblir som de är. Visserligen går de att kompensera till viss del då det finns verktyg och strategier att använda, men ett barns utveckling och behov kan komma att kräva så mycket mer än så.

ETT EXEMPEL jag tänker på efter att ha arbetat med dessa föräldrar är att de kan lära sig vissa strategier i en del specifika situationer, men eftersom livet är fyllt med oändliga variationer är det omöjligt att förutse alla situationer som kan tänkas uppkomma. Så länge föräldrarnas kognitiva begränsningar är milda och barnen små kan samhällets insatser kompensera den bristande föräldraförmågan, men hur ska vi agera när barnen blir äldre och deras behov kräver flexibilitet och kognitiva färdigheter hos

Ska vi avsätta resurser även om det innebär en kompensatorisk insats motsvarande heldygnsvård?

föräldrar som saknar detta?

Ett annat exempel kan vara när föräldrarna saknar insikt i sina begränsningar och samtidigt har barn med egna svårigheter som ställer ytterligare krav på föräldrarnas förmågor. Att tillgodose behov hos barn med särskilda svårigheter kräver än mer av föräldrarna, vilket blir en kraftigt försvärande faktor för föräldrar som saknar insikt i sina egna begränsningar. Det blir försvärande när föräldrarnas nedsatta kognitiva förmågor påverkar barnets möjlighet till omvårdnad som det har behov av och rätt till. Och det blir än svårare när vi socialsekreterare inte lyckas förmedla behovet av stöd i föräldraskapet. Till detta kommer det faktum att frågan om intellektuella funktionsnedsättningar är väldigt laddad. Ingen vill sakna kognitiva färdigheter!

FINNS EN GRÄNS för hur mycket samhället ska eller bör kompensera föräldrarnas bristande förmågor eller ska vi avsätta resurser även om det innebär en kompensatorisk insats motsvarande heldygnsvård? Barnkonventionen säger att vi ska tillförsäkra barns bästa, välfärd och utveckling men frågan är hur? ◀

CARINA KILSTRÖM

TITEL: Socionom och samhällsplanerare

BAKGRUND: Lång erfarenhet av arbete med barn och familj inom socialtjänsten samt äldreomsorg.

ANNONS

Orion i Orsa HVB

Killar mellan 12 år och 20 år

Neuropsykiatriska funktionshinder

Socialt dysfunktionell situation

Utredning och behandling

Litet HVB i Orsa

KBT, MI, ART och lågaffektivt bemötande

Personal dygnet runt

Tillgång till psykiatriker, psykolog, socionom

Arbeterapeut och sjuksköterska

www.orionorsa.com

joel.andersson@orionorsa.se

Hinriksgården

Bostad med särskild service för människor med psykisk ohälsa enligt SoL

12 lägenheter med eget boende

Män och kvinnor över 18 år

Psykiska funktionsnedsättningar

Individanpassat med individuella scheman

KBT och MI

Tillgång till personal dygnet runt

Sjuksköterska

www.hinriksgarden.se

peo.holmstrom@siljansnyckeln.se

britt-marie@siljansnyckeln.se

Finns här för dig

128 000 medlemmar i facket har redan försäkring hos oss. Vill du också ha rådgivning, guidning och försäkringar förhandlade för dig och dina kollegor?

Välkommen in i gemenskapen på **akademikerforsakring.se**

**Akademiker
försäkring**

Litet HVB i Mora

Tjejer och unga kvinnor 16-24 år

Utredning och behandling

KBT och DBT-färdighetsträning

Vaken nattpersonal

Psykiater, psykolog och sjuksköterska

Socionomer, arbetsterapeut och behandlingsassistenter

www.behandlingshemmetnyckeln.se

johan.krumlinde@siljansnyckeln.se

ANNONS

Konsulentstödda familjehem
i mellersta och södra Sverige

Familjehemspoolen har arbetat med konsulentstödda familjehem sedan 1992.

Konsulenter med gedigen kompetens och erfarenhet.
Hög tillgänglighet och en fördelaktig prisbild.

Kontakta vår samordnare

Caroline Åkerhielm

076-760 76 08

www.familjehemspoolen.se

Familjehemspoolen

ANNONS

**RÄTTLIG RAM FÖR
SOCIALTJÄNSTENS
HANDLÄGGNING, 1u**

Praktisk juridisk tillämpning
inom äldreomsorg och
funktionshinder

Beatrice Nordebrink

ISBN: 978-913911672-1

**HÄLSO- OCH
SJUKVÅRDSLAGEN, 11u**

Med kommentarer

Lars-Åke Johnsson

ISBN: 978-913902451-4

**SOCIALPOLITIK OCH
SOCIALT ARBETE, 5u**
Historia och idéer

Leif Holgersson

Lars Grönwall

Pia Aronsson

ISBN: 978-913911591-5

LSS-BOKEN, 2u

Stöd till beslutsfattare
och yrkesverksamma

Ellinor Englund

Ylva Lindblom

ISBN: 978-913911751-3

Sett, läst, hört

Pia Sandströms boktips

FACKLITTERATUR

Öka välbefinnandet i skolan

Åse Fagerlund
Natur & Kultur 2021

Sällan eller aldrig har jag träffat på en sådan skattkista som denna. Neuropsykologen Åse Fagerlund har skrivit en gedigen och inspirerande handbok om att öka välbefinnandet i skolan och materialet känns heltäckande. Här finns ett helt lektionsupplägg med olika metoder och teman som har med psykisk hälsa och utveckling att göra.

Den är smidigt utformad så det går att anpassa olika delar utifrån behov. Materialet består av varierande innehåll som berättelser, arbetsblad, hemuppgifter och övningar i en röd tråd. Allt byggt på aktuell forskning om barns inlärning och utveckling ur ett salutogent perspektiv.

Fagerlund tipsar också om hur materialet kan anpassas till olika grupper och åldrar.

Som titeln antyder är boken skriven för skolan. Men jag vill påstå att användningsområdet är mycket större än så. Jag tänker att den går att använda

och saxa ur vid all form av utveckling för både stora och små. För inte är väl känslor och välbefinnande något som slutar existera i vuxen ålder?

Pia Sandström socionom, recensent

FACKLITTERATUR

Tjatter

Ethan Kross
Natur & Kultur 2021

Corona är speciellt eftersom det drabbar oss alla. Mer eller mindre har pandemin satt griller i huvudet. Tankar och oro flyger hit och dit. Men de går faktiskt att bli av med i stor utsträckning, och inta ett sunt förhållningssätt.

Om dessa fenomen och andra aktuella ämnen att förhålla sig till, som sociala medier, handlar hjärnforskaren Ethan Kross bok Tjatter om. Som titeln anger fokuserar boken på det prat som vi själva håller på med och som för oss i olika riktningar. Tankarna kan hjälpa eller stjälpa. Kross visar genom forskning hur vi påverkas och själva kan påverka andra. Hur vi får förmåga att tolka stressmoment som utmaningar i stället för hot.

I slutet av boken finns konkreta tips som är evidensbaserade och som syftar till hur vi kan hjälpa oss själva och andra genom så enkla saker som att använda rätt ord, skriva eller använda en lyckoamulett. För det vi tror på fungerar. **Pia Sandström**

RADIOTIPSET: TANKAR FÖR DAGEN, SVERIGES RADIO P1

Lina Stoltz: Det är enkelt att finnas till för varandra

”Om lamporna lyser är jag hemma. Då är det bara att ringa på.” Lina Stoltz blir vittne till ett samtal mellan två män i en trappuppgång. Den ene har ett missbruk, är i praktiken hemlös och less på livet. Med socialtjänstens hjälp har han fått ett tillfälligt boende och stöter av

en slump på en gammal klasskompis strax innan han ska sätta nyckeln i låset. En vän från förr och den enda som accepterar honom som han är. Om du var den hemlöse, vilken känsla och vilka möjligheter hade vännens inledande ord gett dig? Sändes 12/8 2021

SETT, LÄST, HÖRT

Höstens socionomfilmer!

AV FREDRIK SÖDERLUND

Lena

En genomarbetad och vacker dokumentär om Lena Nyman är oerhört välkommet. Hennes karriär är både fantastisk, knackig, tragisk och extatisk. Hon bidrog med en politisk skärpa via Nyfiken-filmerna, ett mångsidigt konstnärskap, och förde alltid in sina arbetarklassrötter i det hon gjorde. Samtidigt var hon en feministisk förebild i ett patriarkalt samhälle som bedömde hennes utseende snarare än hennes talang. Via unika bilder, brev, dagböcker och poetiska passager har debuterande regissören Isabel Andersson gjort ett varsamt filmporträtt, men också ett svenskt tidsdokument. *Premiär 17 september (Triart)*

The Seventeen

El Salvador har en av världens hårdaste abortlagstiftningar. Kvinnor riskerar att dömas för mord om de drabbas av missfall. Teodora är en av flera utsatta och får ett 30-årigt fängelsestraff, samtidigt som hennes son får växa upp tillsammans med sin mormor. Teodora bestämmer sig för att tillsammans med sexton andra kvinnor inleda en intensiv rättighetskamp. Gärningen blir en världsnöyhet och uppmärksammades bland annat i Stockholm i våras. Celina Eschers dokumentär är ett manifest fyllt av civilkurage, kollektivt motstånd och ett rörande systerskap. *Premiär 24 september (Folkets Bio)*

Alltid nära dig

John vet att han inte har lång tid kvar i livet och Uberto Pasolinis film handlar om pappans försök att hitta en fosterfamilj till sin fyraåriga son Michael. I fel händer hade Alltid nära dig kunnat bli ett gråtmilt haveri, men det är en djupsinnig, lågmäld och gripande film om att leva i nuet och uppskatta livets små detaljer. Det alldagliga får en speciell nerv när vi vet att momenten är fyllda av både separationsångest, glädje och sorg. Socialtjänsten gör allt för att hjälpa John och skildras på ett humant och empatiskt sätt. Ett av höstens finaste dramorna som stannar kvar länge i hjärtat. *Premiär 17 september (Scanbox)*

ANNONS

Hiv och stödjande socialt arbete

Webbinarium onsdag 29 september klockan 13.00 till 16.00

DE MEDICINSKA FRAMSTEGEN inom klinisk behandlingsforskning har gjort att det hivrelaterade psykosocialt stödjande arbetet bytt fokus från svår sjukdom till ett liv med hiv. Men det sociala stigma som alltjämt omgärdar hiv lever kvar och infektionens sociala implikationer fortsätter att utgöra en stor utmaning.

Kursen ger en sammanfattande uppdatering av hivfakta och en överblick av aktuell forskning om psykosocialt välbefinnande vid hivinfektion. Tillfälle ges för meningsutbyte med kollegor som har mångårig erfarenhet av stödjande socialt arbete bland enskilda och familjer med hivproblematik.

Kostnadsfritt webinarium. Anmäl dig senast 24 september med QR-kod eller på www.noaksark.org

Förebygg hedersrelaterat våld och förtryck hos unga!

I vår utbildning i den lösningssökande metoden Fria zoner får du kunskap och pedagogiska metodmaterial till att arbeta stärkande och rättighetsbaserat med unga som lever i en hederskontext.

För mer info om oss och våra utbildningar se freezonesweden.se

För alla ungas rätt till ett liv i frihet

Fotograf: Youssef Naddam

ANNONS

”Det känns som att ingen vågar fråga om det här.”

→ Pegasusguiden från RFSL Ungdom hjälper dig och din arbetsplats att skapa förutsättningar att ge stöd till unga som har sex mot ersättning.

Läs mer och ladda ner guiden på pegasus.se/pegasusguiden

I kampen mot gängkriminalitet

Låt kunskaperna om det globala sociala arbetet leva vidare och fördjupas i kampen mot fattigdom och utslagning! Socionomerna måste ut i de mångkulturella förorterna och hjälpa poliserna. Senast igår såg jag en gråtande kvarterspolis som berättade om kriminaliteten mot migranterna i den förort han bevakat i decennier.

UTVECKLINGEN MOT internationalisering av det sociala arbetet tog fart vid millennieskiftet. Bolognaprocessen blev en viktig kraftsamling för ett sammanhållet europeiskt utbildningsområde för högre utbildning. Nu kunde studenter och lärare söka sig till internationella sociala program ute i Europa och på hemmaplan drog vi nytta av kunskapen från de internationella projekten. "Tänk globalt – agera lokalt" blev ett slagkraftigt tema. Utvecklingen band oss snabbt samman till ett gränsöverskridande globalt medlemskap. "Socialt arbete vid frontlinjen" blev slagord från det sociala arbetets förkämpar vid Världskongressernas möten.

I likhet med Bolognaprocessens språng för det sociala arbetets internationalisering ombildade jag vid millennieskiftet Scandinavian Journal of Social Welfare till International Journal of Social Welfare, IJSW. I ledningen för tidskriften fanns då som nu ett starkt stöd från Akademikerförbundet SSR, Socionomens chefredaktörer och

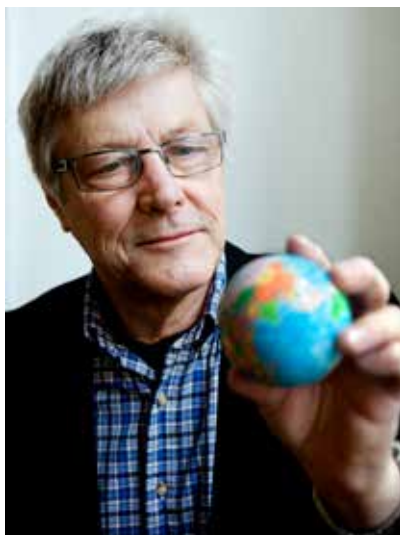

FOTO: ELISABETH EDÉN

Sven Hesse

Ph D Professor Emeritus och grundare av Socionomens systertidning IJSW

ett redaktionsråd med skandinaviska representanter från forskning och praktik. Även detta redaktionsråd fick internationell förstärkning med välrenommerade seniora forskare – IJSW blev en känslig snabbåterspeglning av det internationella forskningsläget inom det sociala välfärdsarbetet. Komparativa ansatser blev möjliga på ett nytt sätt.

Man kan hoppas att den starkt ökande kadern av akademiskt skolade forskare på nationell nivå också leder till aktiva nyskapande metoder i det praktiska sociala arbetet! Samtidigt har det lokala förändringsarbete som tidigare försumrats börjat prövas i större skala i de mångkulturella lokalsamhällen som nu utsätts för extremt våld. För att socionomerna ska lyckas arbeta framgångsrikt i dessa områden måste socionomutbildningen förbereda, utveckla och flexibelt anpassa dem för denna utmaning. Här är kunskap från internationella projekt och forskning nödvändigt för att professionen ska kunna förstå och hantera den psykosociala utsatthet de möter.

Solidaritet med psykosocialt utsatta medborgare kräver aktion i deras intressen med Explorativt mindset som inställning till det som upplevs främmande i vardagen. Det innebär en beredskap för solidariskt handlande och öppenhet för att utmana egna förkunskaper, attityder och föreställningar om världen genom att delta i helt nya och främmande situationer. Detta är internationell inspiration som kräver avancerad praktisk utbildning utöver grundinställningen.

VÅRA HANDLINGAR i går, idag och i morgon hänger ihop och har betydelse för den globala välfärden som berör oss alla. I denna kedja måste vi jämka samman det internationella sociala arbetet med det nationella för att förhindra krig, kriminalitet, gängbildningar och annat våld som idag har blivit ett hot mot allas existens. ◀

KRYSS

KAN FRAMKALLA TÅRAR	TILLBAKAVISAR FÅR MAN I SKOLAN	LITEN VARIANT SNODDE	STANDAR SMÖRBLOMMA	32										
7	33													
FÅR DEMONSTRATOR	KAN DET I DUSCHEN		17											
STÄLLEN FÖR SPEL	ÖVERDRIVA LITE													
OPEL-MODELL		34	ÄR SMÅ KVALSTER	11										
				KLASS										
LAGD TILL	LIGGER I BLOODY MARY													
SLAG O FÅGEL	28													
			SUMPIG MARK	TILLROP VID KRAFTANSTRÄNGNING										
HÄDE ÖVERLAGGNING OM	LEDDER AV IAN SMITH	SYLVESTER GÖR SMÅ HASTIGA RÖRELSER	TRANSPIRATION VID ÅNGEST	OFTA PÅ KROK MOT RYGGSIDAN	19	TA SIG ENBERS	8	KAN ORSAKA NYSNING	BRUKAS FÖR ATT MASKA GARN	37				5
	1	23	31			RINNER I SÖDER GÅTT BORT FÖRR					BRUKAR FÅ FÖRSVARA	2	FINNS I TRYCKT SKRIFT	KOMMIT ALLT NÄRMARE
KARIES-ANGREPP			VÄGLEDA STOFT			29		HAVSNYMF	9	ÄR INTE MOGNA	ÄR VÄL OFRI			38
	22		30		26		RÄCKER ÄNDA UPP		4	FORMA LERGODS	12			
ATOLL	REFUSERING KAN MAN I BOK	3				KOM ALDRIG GYMPA-STÅNG				18		HAR OFTA STARKT INNEHÅLL	BELAGEN MERA CENTRALT	35
PLURAGRUPP							14	BRUKAR NARR ASA I SKÅNE	21		SYSTEM MED LINSER		39	
DELAD		27		MISÄR OCH BEDRÖVELSE			20			KAN SIMMA I ISHAVET	15			16
ÄR HALT UNDERLAG EUROPOL-SÄTE		36				KLARRÖD I FÄRGEN					13	EN NÄGOT SÄMRE VARIANT		
		6		BLIR VÄL-ANSAD BUSKE	24				10	GJORDES I MÄLRİK MATCH		25		

WWW.C4EKNOMEN.COM

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21
22	23	24	25	26	27	28	29	30	31	32	33	34	35	36	37	38	39			

Kloka ord i höstmörket av Ann-Margreth Bhy, leg psykoterapeut med existentiell inriktning (Soc 7/2020).

Namn: _____

Postadress: _____

Postnr/Ort: _____

Korsord

Var med och lös Socionomens korsord, speciellt konstruerat för Socionomens läsare. Korsordssvar senast 23 september. De tre först öppnade rätta lösningar får 2 stycken biobiljetter vardera.

Adressen är: Socionomen, A4 Text och Form AB, Bondegatan 21, 116 33 Stockholm. Skicka via post eller mail: lena@socionomen.se

Gratis! Ni har vunnit biobiljetter!
Anneli Nielsen, Ylva Sundberg Högberg, Ingegerd Norlin

ANNONS

Socionom dagarna

9-10 november 2021
Stockholmsmässan
#socionomdagarna

Mötesplatsen för kvalificerat
socialt arbete

Vi laddar för
2021!

Få inspiration, knyt kontakter och fördjupa dig i
frågeställningar som är viktiga för dig i din profession!

Bland talarna:

Teres Hjärpe

Alain Topor

Jenny Rehnman

Bo Hejlskov Elvén

Christina Andersson

Mehdi Adnan Mossa

Mia Börjesson

Stefan Einhorn

Håll dig uppdaterad på www.socionomdagarna.se

Arrangeras av:

Akademikerförbundet SSR

Organiserar av:

Insight
Events
sweden

Läs mer och boka din plats på: www.socionomdagarna.se

Tfn: 08 587 662 00

PsykologCentrum
ger med start våren 2022

**HANDELDARUTBILDNING
FÖR FAMILJEHEMSSEKRETERARE
OCH FAMILJEHMSKONSULENTER**

Utbildningen sträcker sig över 3 terminer
och motsvarar 20 hp.

För information och ansökan gå in på
www.psykologcentrum.nu
eller kontakta Ernst Dahlquist
tel. 0709-39 30 46
ernst.dahlquist@live.se

Välkommen att söka till Psykoterapeut- programmet i socialt arbete, 90 hp

Utbildningen ger dig en legitimerings-
grundande individualpsykoterapeutisk
utbildning på psykodynamisk grund.
Utbildningen startar Vårterminen 2022.

Du ansöker på antagning.se mellan
15 september och 15 oktober 2021.

Läs mer på www.socarb.su.se
Institutionen för socialt arbete

ANNONS

SVERIGEHEALSANS AKTUELLA UTBILDNINGAR

GRUNDUTBILDNING I PSYKOTERAPI MED KBT-INRIKTNING (STEG-1 KBT)

Kursstarter VT22: Malmö 28/1, Stockholm 10/2,
Göteborg 4/3

FAMILJEBEHANDLING MED KBT (8 DAGAR) UTREDNING, STÖD OCH BEHANDLING FÖR BARN, UNGA OCH FAMILJER

Kursstart 16 november 2022 (Digitalt)

HEDERSRELATERAT VÅLD & FÖRTRYCK (1 DAG) SAMT PATRIARK-V2 (2 DAGAR)

Kursstart Hedersrelaterat våld: 11 oktober (Digitalt)
Kursstart PATRIARK-V2: 1 november (Digitalt)

GRUNDUTBILDNING I PSYKOTERAPI MED PSYKODYNAMISK INRIKTNING (STEG-1 PDT)

Kursstart i Malmö 21 januari 2022

GRUNDUTBILDNING I MOTIVERANDE SAMTAL (MI, 3 DAGAR)

Kursstart 16 september 2021 (Digitalt)

ETTÅRIG KBT-UTBILDNING TILLÄMPNINGSBARA KBT-VERKTYG FÖR DIG SOM MÖTER MÄNNISKOR I STÖD OCH BEHANDLING

Kursstart 18 november (Digitalt)

040-698 60 00

WWW.SVERIGEHEALSAN.SE

SVERIGEHEALSAN

Vill du bli bättre på ditt jobb?

VoB:s utbildningscenter arrangerar kostnadseffektiva utbildningar och avgiftsfria temadagar kring olika aktuella ämnen, ofta på önskemål från kommunerna. Utbildningarna och temadagarna sker lokalt i Skåne och Kronoberg.

MI-fördjupning med Liria Ortiz – 17/11

ATV Utbildning för dig som arbetar med våldsutövare – start 2/12

TRAPPAN i samarbete med Ersta Sköndal Bräcke högskola – start 6/12

KIBB i samarbete med Allmänna Barnhuset – start 6/12

PYC (Parenting Young Children) – start 1/2 2022

Läs mer om innehåll och anmälan på vår hemsida **vob.se** eller kontakta ansvarig för Utbildningscenter:

Annika Weitner
Verksamhetsutvecklare
0707 - 53 97 52
annika.weitner@vob.se

VoB driver HVB, skyddat boende, lägenhetsboenden och familjehem. Bolaget är kommunägt, drivs utan vinstsyfte och är kvalitetscertifierat enligt ISO 9001.

vob.se

*Inspiration
och
utveckling*

Välkommen till våra digitala föreläsningar

Fyll på med inspiration och kunskap via våra kostnadsfria digitala föreläsningar. Vi sätter fokus på högaktuella ämnen och bjuder in intressanta föreläsare.

Kommande föreläsningar:

- 17 sep - Ungdomars delaktighet i familjebehandlingsinsatser
- 4 okt - Hedersrelaterat våld och förtryck
- 15 okt - Ett nytt korttidsprogram "B 12" - för unga som begår brott

För mer information och anmälan: www.humana.se/kalendarium

Alla har rätt till ett *bra* liv.

www.humana.se/iof | Ledande inom individ- och familjeomsorg

Humana